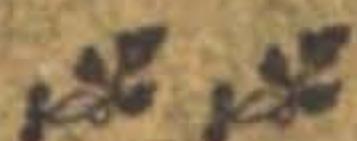

7/16.

ОЛСТАРІ ВСІХ КРАЇВ, ЄДНАЙТЕСЯ!

Міжнародний Соціялістичний і Робітничий Рух

ВИДАННЄ УКРАЇНСЬКОУ ФЕ-
ДЕРАЦІУ АМЕРИКАНСЬКОУ
СОЦІЯЛІСТИЧНОУ ПАРТІУ :

1917

CLEVELAND, ОНІО, U. S. A.

ЧЕРВОНА БІБЛІОТЕКА Ч. 5

Міжнародний соціалістичний і робітничий рух.

Зангл. перелож. Ев. Крук

1917

**З ДРУКАРНІ „РОБІТНИКА”
2335 W. 11-th Street Cleveland, Ohio**

ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

Хоч як сумна сучасність, ми всеж не маємо причини розpacати і побоюватись за будучність Інтернаціоналу. Інтернаціонал живе, бо він мусить жити!

В слідуючім році буде як раз сімдесят років від часу як вийшла книжечка: **комуністичний маніфест**, в котрій була перша програма міжнародного робітничого руху. **Інтернаціональна Робітнича Асоціація**, перша інтернаціональна спілка революційного робітничого руху, була зорганізована аж 1864. Тільки дванадцять років боротьби і праці було її призначенем. Опісля вона завмерла спіткавшись з анархістичними теоріями, які Бакунін і його приklонники висунули на порядок денний.

Тринайцять літ пізніше та спілка повстала на ново і виявила себе сильнішою і живішою як передше. А тепер великий пролетарський рух — рух, що станув до бою з капіталістичним суспільством не тільки в теорії але й в + тяжкій щоденній житівій практиці. Перший конгрес (зізд) **Другого Інтернаціоналу** відбувся в Парижі 14-го липня 1889 р. в столітню річницю французької

революції і на їм було присутніх 400 делегатів заступуючих двадцять країв.

Далі слідував Інтернаціональний Конгрес в Брюселі (1891 р.) в Цюриху (1893 р.) і в Лондоні (1896 р.) де відбулась велика дискусія про анархізм, в Парижі (1900 р.) де були дебати чи соціялісти можуть бути міністрами, в Амстердамі (1904 р.) в Штутгарті (1907 р.) в Копенгагені (1910 р.) і в Базелі (1912 р.) спеціальний Мировий Конгрес. Конгрес, який мав був відбутись у Відню і який переіменовано опісля, що має відбутись в Парижі, не відбувся з причини вибуху світової війни.

Прийшла війна і з нею Інтернаціональне Соціялістичне Бюро, майже автоматично припинило свою працю. Еміль Вандервільд, предсідатель бюро став міністром бельгійської національної оборони і бюро само собою перенеслось до Гаги і було істановлено під догляд Данських соціялістів а голяндський соціяліст Каміль Гайсман став секретарем Бюро. Відбулось кілька спеціальних конференцій від часу вибуху війни. Соціялісти з союзних держав зібрались в Лондоні, соціялісти Німеччини і Австрії в Відні, а соціялісти невтіральних країн в Копенгагені; італійські і швейцарські соціялісти теж відбули конференції. Сі конференції були скликані в цілі вироблення мирових програм; на всіх тих конференціях соціялісти заявилися проти анексій (прилучення країв одної держави до другої) і воєнних відшкодувань і домагалися заведення інтернаціонального роз'ємчого суду в інтересах забезпечення тривалого мира.

Важна конференція, на яку прибули представителі ріжнородних груп, відбулась в Цимервал-

ді, в Швейцарії, в вересню 1915 року, коли то вперше від часу вибуху світової війни, зібралися делегати воюючих поміж собою країн. Було присутніх сорок соціалістичних представителів політичних і промислових організацій дванадцяти країв, не виключаючи Німеччини і Франції.

Англійські делегати не могли бути присутнimi на конференції з тої причини що не могли одержати дозволу на виїзд за границю.

Ся конференція видала маніфест до соціалістів всіх країв в котрім всі війни узнато агресивними (заборчими) війнами, так званий "горожанський мир" у воюючих країнах був відкинутий і напятнований і соціалісти всіх країн накликувались провадити безкомпромісову боротьбу супроти дальншого веденя війни. Зараз по цимервальдській конференції слідувала конференція в Кенталю в Швейцарії в цвітню 1916 р. Конференція соціалістичних партій приналежжних до Інтернаціонального Бюро нейтральних країн відбулась в Газі 30-го липня та 1-го і 2-го серпня 1916 р. На ній були делегати з Голяндії, Давії, Швеції, Аргентини і зі Злучених Держав північної Америки (Алгерон Лі.) Принято резолюції, стоячі за вільною торговлею між всіма країнами і свободою мореплавби, осуджено пропозиції веденя торговельної війни і зложено відвічальність за війну на капіталістичний устрій народів, завізвано всіх соціалістів до неустанної боротьби за парламентарну форму правління в політично відсталіх країнах, освідчено що цілковите побитє котроєс з воюючих сторін є не пожадане і що теперішна ситуація є догідною для мирових переговорів, і

заявлено ся за автономією що, "автономія національностій мусить бути здійснена через демократичну децентралізацію політичних інституцій", то значить через побільшене власті соймів, котрі кожда національність повинна собі осібно вибирати рівним і загальним голосованем.

Австрія.

Значна частина Австрії дуже високо розвинена промислово, тимчасом решта лишається чисто хліборобською. Австрійській соціалістичний рух почав проявлятись в першій половині сімдесятих років минулого століття, але соціалісти не могли вибрати свого представителя до парламенту аж до 1901 р. Страшенні зусилля і сильна організація потрібні були для того щоб вибрати 10 послів до парламенту; кождий з них був вибраний в осібній робітничій курії. З сим здобутком розпочалась боротьба за демократизацію високо реакційного (назадницького) плютократичного (богатського) і в той сам час февдалістичного шляхотського виборчого права.

В січню 1907 р. після як робітники загрозили загальним страйком, демократизм зміцнів. В маю того самого року відбулись перші вибори після нового виборчого закона і тоді вибрано до парламенту 87 Соціал-демократичних послін 1.041,948 голосами.

Надії, які ся побіда збудила, гірко завели. Нім парламентарна машина могла почати працю, вибухли національні спори в парламенті з відновленою енергією і зробили всі суспільні і демократичні реформи неможливими. Соціал Демокра-

тична Партія яка заввязлась до боротьби з повним запасом революційного духа, почала проявляти ознаки опортунізму. Природні стремління парляментарної групи і партійних провідників вибороти бодай де-шо від того нещасливого парляменту, допrowadили до так званої практичної політики. Вибори 1911 р. принесли невелике зменшене голосів. Число парляментарних соціалістичних послів впало до 82. Національні спори в самих таки рядах партій стали спиняти соціалістичну роботу. По роках згідної праці повстали Чеські робітничі юні, на перекір загальним соціалістично робітничим юніям і внесли національну боротьбу в клясовий робітничий рух. Також й ціла чесьська Соціал Демократія відділилась від партії; парляментарна група розстроїлась і всі товариські відносини порвали ся. Інтернаціональний Конгрес в Копенгагзі виповів ся проти сепаратістів, але се не помогло. На зізді у Відню, який мав відбутись в 1914 р. питанє мало бути знов піднесене. Чешсько-німецька боротьба вже була стратила первісну залість.

Соціал Демократія в Австрії ділилась на національні групи. Найбільші групи були: німецька що мала перед війною 1369 відділів з 145.524 членами, і чеська що мала 2.473 відділів і 144.000 членів. Крім того соціалістичний рух існував серед таких народів австрійської держави: серед Українців, Поляків, полуднівих славян, Італійців і Хорватів, і соціалістичні представителі тих народів, з двома виключеннями, були в парляменті.

Преса німецько-австрійської партії мала 29 газет, з яких перед війною, п'ять виходили денно,

чотири виходили тричі на тиждень, 9 двічі на тиждень і 11 раз у тиждень. Інші групи видавали 31 газет, чотири з них виходили щоденно.

Окрім того був ще німецький науковий місячний журнал "Дер Кампф", "Арбайтер Цайтунг", "Дер Аbstінент", "Білдунгсарбієт" і соціалістичні гумористичні газети які були інтернаціональні по духу і "Дер Юнге Арбайтер" видаваний доктором Данебергом для соціалістичної молодежі.

25–28 марта 1916 р. відбулась у Відню конференція Німецько-Австрійської Партиї, на якій було 246 делегатів. Партийний секретар, представив звіт.

Членство партії зменшилось о много. Віктор Адлер, один із визначніших провідників австрійської Соціал-Демократії говорив на тему: "Австрія по війні" і між іншим зазначив, що досьвід винесений з війни доказав, що Соціал Демократії не потрібно мінятися своєї лінії думання. Він жадав скликання парляменту і здійснене закона про самоуправу національностей в австрійській державі. Відносно Інтернаціоналу, Адлер заявив, що Інтернаціонал завсіди був, і не може ніколи бути чимсь іншим як союзом поодиноких соціалістичних партій ріжких націй, кожда з котрих має працювати, в рамках своєї нації, заспокоювати передусім інтереси власного пролетаріату і власне для добра своєго пролетаріату стреміти до зединення пролетаріату всього світа.

Відбудова Інтернаціоналу по війні буде, додає він, "не легкою справою". Будуть декотрі ко трі не могти ускоро очунятись від того всього що принесла війна. Але після війни, а можливо

що ще й в часі війни, буде можливо навязати братерські відносини між всіма соціалістичними партіями. Прийдуть труднощі і довгі дискусії, але ми найдемо одні других знов, бо ми мусимо найти одні других.“ Його промова і резолюції ним поставлені оправдували ту політику котру під час війни веде більшість соціалістичних партій різних країн. Проти Віктора Адлера виступав Фридрих Адлер, син його, і редактор журналу "Der Kampf", який предложив резолюцію, котра стоїть непохитно на позиції проти воєнних опозиціоністів. Він казав що "дотеперішня позиція більшості Соціалістичних Партій супроти війни є від вічальною за пірванє єдності робітничого руху.“ Резолюція яку подав молодий Адлер, вітала змагання меншості соціалістичних партій, і висловлювалось інтернаціональну солідарність навіть й під час війни.“ "Обєднане Соціалістичних Партій всього світа "каже далі резолюція, "може бути запевнене лише тоді як Соціалісти всіх країн узнають постанови інтернаціональних конгресів в усіх інтернаціональних квестіях.“ Ся резолюція перепала, лише п'ятнайцять делегатів голосували за нею.

Політика австрійської соція-демократії супроти війни була така: після того як Австрія видала війну Сербії, австрійська соціал-демократична партія відказала ся від отвічальності за війну, але, опісля як Росія заступилася за Сербією, позиція соціал-демократії перемінилась: соціалісти виповілись в обороні краю перед російською небезпекою.

В липню 1915 р. Німецько-Австрійська Соціал

Демократія видала маніфест в справі мира, в якім висловлювались бажання народу про мир. Але се не вдоволило опозиції, яка в грудні 1915 р. відповіла в другім маніфесті який атакував партію за її відношене до війни, і її піддержку правительства, яке накинуло на працючу клясу брутальні переслідування. Окрім Фридриха Адлера, Даннеберга, Гільфердінга і помершого 30-го липня 1916 р. Екштейна, многі інші мужчини і жінки знані в Австрійськім соціалістичнім русі, були членами опозиції. З Віктором Адлером є Пернесторфер, Реннер, Елленбоген і Адельгейд Поп, Австрійський робітничо-юнійний рух тісно звязаний з партійними організаціями.

В юніях нараховується 428.000 членів, з того є 70.000 жінок; після народності члени юній ділять ся так: 322.000 німців, 70.000 чехів, 20.000 поляків, 9.000 Італійців, 6.000 словаків і 1000 українців. Чеська сепаратистична (відокремлена від решта руху) організація числиль 85.000 членів,

Соціалістична юнійна преса стоїть так: Німці мають 50 видавництв, чехи 44, поляки 8, словацькі 1, українці 1, і Італійці 3. Вже се одно свідчить про трудности які загороджували шлях робітничому рухови народів Австрії.

Кооперативний рух в Австрії, навпаки юнійному рухови, зробив швидкий поступ останніми роками.

В 1908 р. центральна юнія австрійських кооперативних організацій, нараховуюча 483 відділи з 206.620 членами, яка в 1909 р. зросла до 485 відділів з 250.161 членів. Від того часу кооперативний рух постійно зростав і в 1914 р. там було

560 відділів з 590.000 членів Сі кооперативи мали великі пекарні у Відню, мукомельні і т. д. Трудно подибати місто в Австрії деб не було кооперативної робітничої організації. Війна розуміється, припинила сей зрист, але не можливо вже знищити його цілковито.

Секретар Австр. S. D. L. P.: F. Skaret, Rechte Wienzeile 97, Vienna.

БЕЛЬГІЯ.

В новочаснім бельгійськім робітничім русі, ріжнородні поділи робітництва на напрямки немають серіозного значіння бо всі робітники ділять спільно до степеня, не знаного ніякій іншій капіталістично-розвиненій країні. Партия, робітничі юні і кооперативний рух були аж до вибуху війни, так близько сполучені що нарушене партійними організаціями сего обєднання серіозно розважуване, в ціли доданя партії більше свободи ділання.

Війна перекрошила здійснене сего пляну. — Бельгійська Соціалістична Робітнича Партия повстала в 1885 р. Насамперед мала вона перед собою завдане боротись проти плютократичного виборчого права в державі. З самого початку партія завдяки робітничим юніям, кооперативному рухови, повсталому в рамках партії, зістала добре заобезпечена в людий і средства.

Робітничі юні тоді були чистольокальними по своєму характеру, і були збудовані під цілковитим впливом Соціалістичної Партиї, так що вони від самого початку являлись для партії великою моральною і матеріальною підпорою.

Через сю обставину, головним робом, так-
трудно усталити точне число членства в С. Р. П.
бо члени соціалістичних промислових юній і коо-
ператив зараховують ся до купи; число соціаліс-
тичних послів дає достаточно ясну картину як
бельгійський рух зростав завдяки неправдивому
виборчому закону. Партия мала послів в парля-
менті як слідує:

ПОСЛИ:

1900	33
1902	34
1904	28
1906	30
1908	34
1910	35
1912	39
1914	40

В 1900 р. було 166 всіх послів в парляменті.
Після 1910 р. число представництва збільшено до
186. Трудно усталити число соціалістичних голо-
сів в Бельгії завдяки шахрайській виборчій систе-
мі а далі завдяки тому, що соціалісти і ліберали
звичайно лучались спільно для переведення кан-
дидата і для побитя клерикального чи реакційно-
го противника. Слідуючі цифри були свого часу
подані, в точності яких не можна сумніватись:

РОКИ	ГОЛОСИ
1904	...
1907	...
1910	...

1904 305.361
1907 469.094
1910 483.241

Число членства дане робітничими юніями, спо-
лученими з "Юнійною Комісією" (заводові юніс-

ти, котрі признають клясову боротьбу) може служити яко показчик:

РІК	ЧЛЕНСТВО
1906	42.491
1907	55.412
1908	67.412
1909	73.361
1910	68.984
1911	77.224
1911	116.082
1913	131.405

Перед війною, було занято в промислі 1.200, 000 мужчин, жінок і дітей; робітничі юнії посідали більше як 25 газет, 21 з яких було місячних, 2 виходили двічі у місяць і один тижневий орган.

З того числа 8 друкувалось для 51.740 французів, 8 для 36.100 флямандців і для 24.000 говорячих флямандською і французькою мовою членів. Орган бельгійських моряків мав циркуляцію 2.000 примірників і друкувався в флямандській, французькій і німецькій мовах. Найбільша юнія металевозців з 30.000 членів, орган якої розходить ся в 20.000 примірників між говорячими французькою мовою і в 10.000 примірників між говорючими флямандською мовою.

Так звані Християнські Робітничі Юнії, котрі зорганізовані на релігійнім ґрунті клерикалами в інтересі капіталістичної кляси, і котрі є, розуміється ся, цілковито відокремлені від решти робітничих організацій, в 1913 р. нараховували 71.235 членів. Однаке головний секретар бельгійських

організацій що носять чисто класовий характер доказував, "

ту число член-

066, тоб то є зна-

сті.

БОРОТЬБА ЗА ЗАГАЛЬНЕ ПРАВО ГОЛОСОВАНЯ.

Не дивлячись на позірну силу бельгійського руху, однаке-ж не можна було здобути впливу і сили в Парламенті як показують повизші цифрові данні. Причиною сему були правові обмеження при виборах зі сторони плютократичного правительства. Робітництво найбільше в останніх роках кинулось було у вир боротьби за належні права, виходячи на загальні страйки то що, і перед вибухом війни була надія на побіду, бо правительство швидко йшло на уступки, але війна перешкодила здійсненню кінцевих результатів теї боротьби.

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ В БЕЛЬГІЇ.

Являється знаменною частиною бельгійського робітничого руху. Едуард Ансіл, друкар, заложив першу кооперативну спілку в Генті в 1873 р. Трохи пізніше, під час високої ціни на хліб, зорганізовано кооперативну пекарню. В 1880, заложено організацію "Vooruit" (Вперед) з закладовим капіталом 13 долярів. Сему підприємству усьміхнулося незвичайне щастє і воно до тепер сталося найсильнішою організацією яка затмрює всі інші робітничі організації м. Гента. Ансел, соціялістичний посол, й досі стоїть на чолі того підприємства, яке тік гарно розвивається і тепер по-

сідає власний будинок найкращий з усіх будинків
[redacted] бібліотека, [redacted] виробляється
ся [redacted] виготовляється, загальні
склепи, ресторани, [redacted] склад вугеля,
шість склепів з убранем, шість склепів з обувю і
23 гросернів.

Члени тої спілки в віці 60 або вижче як що
вони були членами поверх 20 літ, одержують ста-
речу пенсію, розмір якої означається їхніми за-
потребованнями в кооперативних склепах (на них
тратить ся пересічно від $2\frac{1}{2}$ до 6 франків тиж-
нево).

В 1912 р. 57.000 франків було виплачено для
старих пенсіонерів. Друга така сильна спілка є в
Брюселі, називається ся "Maison du Peuple" в якій
міститься головна канцелярія Бельгійської Соці-
ялістичної Робітничої Партиї і де містилась та-
кож канцелярія Інтернаціонального Соціялістич-
ного Бюро до вибуху війни. Ся спілка більша ніж
"Vooruit" (Вперед.)

В 1913 р. вона мала 32.000 членів, а майно її
становило 800.000 франків. Вона має чимало мяс-
них скlepів, 3 великих пекарні в яких виробляється
ся 211.000 бохонців хліба на тиждень, має 6 скле-
пів з ріжними товарами і 39 відділів тих скlepів
ріжнохарактерних.

В 1913 р. було роздано для бідних хліба вар-
тости 475.000 франків і 120.000 фр. виплачено яко
запомогу для хорих і докторам, і **майже 100.000**
фарнків призначено на соціялістичну агітацію.

Окрім того партійним і юнійним організаці-

ям даєть ся місце на канцелярії в кооперативних будинках за дармо.

ПОЗИЦІЯ СУПРОТИ ВІЙНИ.

Бельгійський соціалістичний рух зайняв ясну позицію супроти війни. 3-го серпня 1914 р. управа Бельгійської Робітничої Партії бажала заперечити всі противоєнні демонстрації, і видала маніфест до всього соціалістичного робітництва в котрім оправдувала право оборони вітчини. "Партія -- говорить ся в маніфесті не думає загрівати народу, запобігати шаліючому збільшеню воружень, і відвертати катастрофу, яка навістила Європу. Але тепер кривда заподіяна, і через неща сливо зложені обставини, одна думка огортає нас: всіма силами тепер ми мусимо направляти наші всі зусилля для здержання інвазії на нашу землю.

Ми робимо це з ще більше чистим серцем бо боронимо прав невтральності і істновання нашого краю перед навалою мілітаристичного варварства; ми будемо горді з того, бо віrimо що се послужить справі демократії і політичній свободі Європи." Рівночасно, партійна управа бажає щоб соціалістичні посли до Парляменту голосували за воєнними кредитами (видатками). Кілька днів пізнійше Вандервельд увійшов до Ради Міністрів як міністр без портфеля (теки).

Ціла Бельгійська Партія головну канцелярію котрої перенесено до Лондону під час війни, виглядала невиразно в воєннім питаню. В Генті, Анзеліс друковано газету "Vooruit" під німецькою цензурою.

Перед війною газета "Vooruit" мала 20.000 читачів, а під час війни, головно тому, що чимало партійних газет перестали виходити, ціркуляція газети підскочила до числа 34.000. Газета пишеться флемадською мовою, в той час як Соціалістичний орган Бруссельської перенісся до Франції. Анзель, редактор "Vooruit-a" вратував газету від шовінізму і всіх ненависних і націоналістичних пересудів.

Окрім того виходить ще один тижневник "Volksteem" в 1000 примірниках.

Секретар Бельгійської Робітничої Соціалістичної Партії L. Wandermissen, Rue Joseph Stevens Brusse).

БОЛГАРІЯ.

Нс є єдино случайністю що Болгарія має мати найсильніший і найвижче розвинений рух робітничої кляси з поміж усіх інших держав Балканського півострова.

Капіталістичний розвиток що збільшив ся особливо сильно протягом останніх 15 літ, зродив ґрунт для промислової системи, а з нею повстав й промисловий пролетаріят, котрий рекрутував ся з сільських землеробських кол населення і перетворював ся в клясу наємних фабричних рабів.

З огляду на промисловий розвиток нації, було неможливим для пролетаріату аж до 1911 р. спромогтись на вислані репрезентанта до Собрання. А вже в Грудні 1913 р. там вже було 37 соціалістичних представителів. В 1901 р. дві соціалістичні партії "Широкодумна" і "Вузкодумна" — опортуністи і радикали, мали 3.768 голосів. Соція-

лістичні голоси в ріжних роках представляють ся так:

РІК	ГОЛОСИ
1904	10.652.
1907	13.360
1910	25.265
1913	107.000
1914	85.485

Перший соціалістичний посол, член "Широко думної Партії", Саканов, справдив віру своїх товаришів, і коли розпоряджене про мобілізацію було одобрено Собраніем, він був одинокий, що голосував проти мобілізації.

Коли він йшов до дому з парляменту, його напали студенти з ножами і палками в руках і він ледво не втратив життя тоді.

Ало се була Саханова заслуга в тім, що скоро Болгарській народ відкрив очі на дійсні причини спонукувавші правительство до війни з Туреччиною а пізнійше з її союзниками. Се була його заслуга в тім, що число голосів на соціалістів з 25.000 в 1913 р. при виборах в 1914 зросло до 107.000 "Широкодумці" вибрали 21 посл., "Вуз кодумці" — 16.

Правительство, відмовилось працювати з так сильно переповненим "соціалістичною заразою" Парляментом, як висловив ся прем'єр-міністр і зарядило другі вибори 8 марта 1914 р; тоді лише 20 з 37 соціалістів повернуло до Парляменту. Та як би не було й се була величезна побіда, бож вона показує, що соціалісти були в силі здобути 80 проц. для своєї репрезентації парляментарної.

Від жовтня 1914 р. між двома Болгарськи-

ми партіями повстала боротьба, з причини ріжніх поглядів на воєнну політику, "Широкодумці" ухилились в бік одобрування політики правительства. "Вузкодумці" далі сміло протестують проти всіх війн і стоять на точці погляду Ціммервальдської Конференції, годуючись зо всіма прінципами нею висловленими.

В жовтню 1915 р. вони видали маніфест, звертаючи увагу народу на інтриги правительства і домагались задержання нейтральності краю.

Одночасно вони видали проти воєнний маніфест, який зістав принятий 16 вересня Балканською Соціялістичною Федерацією, з повторенем і принятим соціялістичної заяви виданої в Сербській Скупщині 23 серпня 1914 р. про Федерацію всіх Балканських народів. Наслідком сего 11 членів Екзекутивного Комітету Болгарської партії "Вузкодумців" зістали віддані під воєнний суд за розповсюднене сього маніфесту.

"Широкодумці" або "Зєднані Соціялісти", мали сім, а "Вузкодумці" мали чотири газети, котрі разом розходились в 168.000 примірниках.

Обі Соціялістичні Партії мали 18 січня 1916 р. таке число членів: "Широкодумці" 5.800 а "Вузкодумці" 3.900.

Промислові робітничі організації в Болгарії, подібно як й політичні, поділені на дві Федерації, котрі відносять ся одна до другої приязно.

Головна Федерація мала перед Балканською війною 8.502 члени, котре то число вскорі зменшилось до 5.350 а 1-го січня 1915 р. знов збільшилось аж до 7.584. Вступлене Болгарії у війну було болісне для робітничого руху, бо велике чи-

сло членів робітничих організацій забрано до війська.

Статистика з жовтня 1915 р. вказув на велике безробітє огорнувшє 34 міст. З числа 15.688 промислових робітників, 8.719 немали роботи. Загалом нарахувалось близько 30.000 мужчин і жінок без роботи. Рівночасно кошт життя страшено збільшив ся. З 10 до 15 проц. Соціалістичні і робітничі юні зібрали в червню 1915 р. запомогового фонду для безробітних на суму 7.239.12 франків; часть з тої суми була зужита на підмогу сербських товаришів.

Окрім тій головної Федерації є ще так звана **"Болгарська З'єдинена Федерація**, в котрій було перед Балканською війною 4.845 членів, число яких на початку 1914 р. спало до 4.000 членів. В жовтню 1915 р. членство знов збільшилось до числа 4.900. Мужчини і жінки, затруднені в державних інституціях і промислі під контролею держави, зорганізовані теж в юнію котра числить 14.072 членів, але ім не дозволяється вступити до котроїс "політичного характеру" Федерації.

Секретарем З'єдиненої Соціал-Демократичної Робітничої Партії ("Широкодумці") є *Constantin Bosvelieff, Jurnal "Narod", Sofia*.

Секретарем Соціал-Демократичної Партії (Вузкодумці) *G. Kutkow "Naroden Dom", Levov Most, Sophia*.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ (АНГЛІЯ І ІРЛЯНДІЯ).

Для постороннього глядача Англійський робітничий рух з промислового і кооперативного згляду показується яко ряд заплутаних, неви-

разних арганізацій, без відповідного пляну і форми. Та хоч він зростав щасливо і експериментально, в дійсності є він більше зєдненій ніж вигляда на перший погляд ока і є ознаки що прийме він в недалекій будуччині ще більшу координацію і активність. Рух вдійности практичний і відповідний з певних практичних передпосилок.

Хоча з доктринерського боку не є помітний, то великі світові тенденції промислового демократизму і Соціалізму становлять там потенціяльну (могутню) силу. Передше ніж судити рух треба уважно простидіювати його відносини до обставин серед яких він живе. Факти, котрі подані нижче частково взяті з першого (1916р.) видання Робітничої Річної книжки, виданої заходом Парламентарного Комітету. Юнійного Конгресу, Екзекутивного Комітету "Лейбор Партиї" і так зв. Фабіянсько Дослідничого Бюра.

"Лейбор Партия" є Федерація до якої чаджать промислові юні, "Независима Робітнича Партия", "Фабіянське Т-во", "Жіноча Робітнича Ліга", одно кооперативне товариство, і велике число промислових рад і льокальних робітничих партій. Вона має краєву Екзекутиву з 16 членів, одинадцять з них представляють промислові юні, один промислові ради, льокальні робітничи партії і "Жіночу Робітничу Лігу", три представляють соціалістичні т-ва, і касієр, котрий вибирається на річних коаференціях всіма, а решта 15 членів Екзекутиви вибираються за бальотами на річній конференції своїми секціями.

Секретар, котрий не є членом Екзекутиви, та кож вибирається на річній конференції.

Парляментарна Робітнича Партія складається з тих членів Парляменту, котрі були вибрані туда за старанем Робітничої Партії. Число кандидатів при останніх загальних виборах в грудні 1910 р., було 42. 6 з того часу вмерло. Два нових члени зістали вибрані через перевибір. Сучасна сила Партійна в Парляменті опреділяється числом 35 послів.

Независима Робітнича Партія є цілком віддалена організація, котра веде чисто соціалістичну агітацію, ії відмінність опреділяється слідуючим терміном: "Цілею Партії" є заведене Соціалістичної Держави, коли то земля і капітал буде знаходитись в руках цілого суспільства і буде служити на користь цілого суспільства і таким робом тоді для кожної одиниці буде краще життя.

Для здійснення сеї ціли, вона має працювати яко частина інтернаціонального руху." Основателем і керманичом Партії був довший час Кейр Гарді Теперішнimi представителями партії в Парляменті є: Дж. Рамзей, Мек Дональд, Ф. Сновден, Ф. Джевет, В. Андерсон, Дж. Клайнс, Дж. Паркер і Т. Річардсон. Партія має близько 800 відділів і 60.000 членів. Офіціяльним органом є тижневник "The Labor Leader" і "Socialist Review" і також є кілька льокальних соціалістичних газет, тижневників і місячників, з котрих "Forward" що виходить в І'лезгові є найліпшою газетою.

Незалежна Роб. Партія через цілий час війни знаходилась в боротьбі з "Робітничою Партією", відмовляючись помагати правительству збирати

рекрутів і взагалі нахиляючись до чисто інтернаціональних тенденцій соц. руху.

На краєвій конференції Незалежної Робітничої Партії, що відбулась в кінці 1915 р. в Києві-ку, принято резолюцію, забороняючу соціалістичним послам до парламенту вступати до коаліційного міністерства.

Крім того принято одноголосно резолюцію слідуючого змісту: "Конференція є тої гадки, що обовязком Соціалістів всіх країн є доказати що Соціалістичні Партії відмовлятимуться підтримувати всяке правительство у всякій війні, якаб причина теї війни не була, не робить ріжниці, навіть, як би війна велась під іменем самооборони. Остаточно Конференція одобрила постанови Цимервальду і висловила жаль, з причини що її делегати не могли взяти участі в Цимервальдській конференції через заборону правительства переходити границю.

Англійська Соціалістична Партія передше звісна під назвою Соціал Демократичної Федерації, до якої належуть або належали Гайдман, Бурровс, Кован, Моріс, Бакс, Чампіон, Бурнс, Вілліямс, Карпентер, а пізніше Квелч, а ще пізніше Крейн, видала маніфест на початку війни, котрий спричинив значну інозгоду і на річній конференції в 1916 р. довів до розлому організації. Гайдман і його приклонники зорганізували Національну Соціалістичну Партію, тимчасом друге крило існує під іменем Британської Соціалістичної Партиї, орган "Justice" є тепер органом Гайдманівської групи. Ще перед росколом більшість на кон-

ференції і через референдум виявила прихильність до Циммервальду.

Так зване Фабіянське Товариство складається з соціалістів середньої класи і серед його визначніших членів в минувшині і тепер були Бернард Шоу, Веллс, Сидней Вебб, Ані Бісант, Сейр Сидней Олівер і Грахам Веллес "Підстава" сего т-ва опреділяється головно тим, що воно стремить до реорганізації суспільства шляхом передачі капіталу і землі з рук індивідуальних власників в руки цілого суспільства для загального користування... Методи того товариства названо "перміаційною політикою" бо вона наказує своїм членам послугуватись всяким впливом, який вони мають і в кождім кружку, де би то не було, чи то між богачами чи між біднотою і тим шляхом радять вони будити громадську думку і простелювати шлях для Соціалізму.

Товариство те, що правда, зробило цінну роботу, через друковані книжки і ріжких матеріалів. Неофіційним органом т-ва є тижневник "Ді Нью Стейтмен."

Близько 2.500 членів належить до того товариства в Лондоні; крім того відділи його існують в багатьох провінційних містах, а переважно в університетах.

Праця того т-ва є чисто наукового характеру, а не агітаційного.

Жіноча Робітнича Ліга має поверх 100 відділів в Англії. Вона має близько сто членів в місцевих і позичкових радах і т. д. Офіційним органом її є "Лебор Вумен" (місячник).

Соціалістична Робітнича Партия презентує

Бритійську секцію організації започаткованої в Злуч. Державах Данієлем Ді Леоном. Вона має 8 відділів в ріжких частях Великої Британії.

Соціалістична Партія Великої Британії зістала сформована наслідком незгод в Соціал-Демократичній Федерації в 1914 р.

Після неюож здекларованих прінципів вона увійшла на поле політики: "в ціли веденя боротьби проти всіх інших політичних партій." Має вона 25 відділів, переважно в Лондоні.

Університетська Соціалістична Федерація складається з всякого рода соціалістичних організацій в університетах і в центрах де знаходяться вижчі школи.

Конгрес Промислових Юній, котрий зіздився що року, починаючи з 1871 р. був регулярним зборищем 600 делегатів, репрезентувавших 200 округів промислових юній, в яких нараховується ся загалом до 2.700.000 членів. Окрім сего є ще Шотландський Конгрес Промислових Юній і "Айрішський (Ірландський) Конгрес." Шотландський Конгрес складається з 51 організацій з 225.000 членів; Ірландський складається з 50—70 організацій.

Головна Федерація Промислових Юній зістала зорганізована в січню 1899 р. з 1.500 промислових юній. Користі давані Федерацією є фінансові, моральні і просвітні; але її головна ціль є розвивати близечу організацію промислу і поліпшене долі юнійних робітників в промислі.

Загальне число окремих Промислових Юній в Злученім Королівстві при кінці 1914 р. було 1.123 з загальним числом членів 3.959.863.

Юні провадять крім промислової й політичної боротьбу і переважно знаходяться вони в порозумінню і в братерських зносинах з Соціалістичними організаціями.

Кооперативний рух характеризується як такий, що має свої добре і злі сторони.

Звичайним типом є споживчо кооперативні товариства, до таких товариств може належати 100 чи 30.000 людей, що лучаться спільно на демократичній підставі відносин для спільного добра: для купування житевих средств по низчим цінам, для просвітних цілей і взагалі для взаємного ділання і поступу. Сі товариства звичайно організуються в Федерації. Дві найголовніші Федерації в котрих нема приватних стакголдерів є Англійські і Шотландські Кооперативні Споживчі Товариства.

На конгресі кооперативних організацій, що відбувся в червні 1916 р. з прочитаного тоді звіту показалось що кооперативні організації не-впинно зростають і міцніють.

Число членства протягом 1915 р. зросло до 3.310.724 тобто збільшилось о 122.584 нових членів.

ІРЛЯНДІЯ.

Доки Ірляндія була переважно хліборобським краєм і фактично не мала кадрів промислового пролетаріату, поза двома трома великими містами, соціалістично робітнича кляса мала невідповідний ґрунт до розвитку.

Айришська (Ірляндська) Независима Робітнича Партия, котра з'я стала зорганізована три-чоти-

ри роки тому назад, з двох соціалістичних юній, має тепер коло 800 членів, між якими знаходяться одні з найбільше знаних і найвпливовійших юнійних провідників. Не богато старша й Айришська Робітнича Партия, знана представниця Айришських юній. Стремління сеї Партиї до виборання послів в ріжні громадські ради завжди увінчувались незвичайними успіхами.

В Добліні Робітнича Партия вибрала 7 послів на загальне число представництв (80 всіх); крім того вона мала 6 послів в м. Сліго, 4 в Векефорд і 3 в Ватерфорд.

Хоча й сі робітничі партії офіціяльно не брали участі в повстанню 1916 р., то все ж деякі з іх найздібчійших провідників от як Джейме Конолі, Скерфінгтон і другі зістали позбавлені життя за участь в повстанні.

Конгрес Айришських Промислових Юній, центральна організація Айришських промислових Юній, повстал в 1894 р. Конгрес складається з 60—70 організацій. Конгрес веде працю політичну і промислову. В 1913 р. плянувалось зорганізувати окрему Айришську Робітничу Партию для боротьби з буржуазними політичними партіями з огляду на маючий повстали Айришський Парламент.

Війна і відтягнене справи "Гом рул" (самоуправа) унеможливила здійснене сього пляну.

Найсильніша з Айришських промислових юній то є Федерація Транспортових робітників, а зістала вона зорганізована Джеймсом Ларкіном, який став ся найвизначнішою особою в Айриш-

ськім робітничім русі. Ларкін, між іншім, більше року перебував в Злучених Державах.

The Labor Party 1. Victoria St. London S. W.

ГРЕЦІЯ.

В Греції за останнє десятилітє помічається швидкий зрост соціалістичного руху з дуже слабого і недогідного початку.

Ще в році 1885 була спроба заснувати соціалістичну організацію Др. Драколесом, греком котрий перенісся до Парижа. В 1893 р. було подано 4.000 соціалістичних голосів в Атенах. В 1901 Др. Драколес зістав вибраний до Парляменту, де він був активний через два терміни. В 1904 р. Соціалістичні голоси доходили числа 7.800, в 1910 34.000, в 1912 28.000 і в 1914 р. 12.000.

Амбітація Др. Драколеса не причинила до збудовання дійсно пролетарського руху, але якоєсь націонал демократичної реформаторської партії.

Тому й не дивниця, що приміром, демагог Ве незелос легенько відніс успіх захоплюючи більшу частину Драколесової Соціалістичної Парти для свого Найбільшого Балканського пляну, який на позір мав дещо спільне з Балканською Федерацією, проголошуваною Соціалістами.

Се була частина партії, котра заявила з Ве незелосом за війною по стороні Аліянтів.

Драколес зістав суспендований з рядів його власної партії в липні 1915 р. за те, що він прямо агітував за війною.

Робітнича Федерація, менча соціалістична партія, котра має свій осідок в Салоніках, зайняла чи сто анті-мілітаристичну і інтернаціональну пози-

цю і енергічно агітувала за задержанє Грецією невтральності.

Ся партія, котра прилучилася до Балканської Соціалістичної Федерації і до Ціммервальдської конференції, вислала лист до Болгарської Соціалістичної Партії "Вузькодумців" в Августі 1915 р. в котрім вона кількаразово вказувала на імперіалістичні пляни Німеччини, Англії і Росії.

Сей лист спричинив переслідування правительством молодої партії але і тим самим зроблено її справу більше популярною.

Соціалістична партія видає тижневий бюллетень. Робітнича Федерація немає ретулярно видаваного органу.

Робітничий Юнійний рух Греції сконцетрований в Робітничій Федерації в Атенах і Пірусі, який обіймає 17 індустрій. Окрім того є там чимало так званих жовтих юній, як рівнож яко третя, Соціалістична група, до якої в січню 1916 р. належало 57 юній, переважно льокального характеру.

Адреси такі:

Соціалістичної Партії, 40 Rue du Pirée, Athens.
Робітничої Федерації, P. Dimitratos, Salonika.

ГОЛЯНДІЯ.

Голяндія показала швидкий розвиток в напрямку до модерної промислової держави, і одночасно сильний звіст соціалістичного і робітничого руху.

Соціал Демократична Робітнича Партія повстала в 1894 р.

Слідуюче показує як вона зростала:

1897 13.000 голосів — 3 посли

1901 38.000 голосів — 8 послів
1905 65.743 голосів — 7 послів
1913 144.000 голосів — 19 послів

В 1913 р. С.-Д. Р. П. складалась з 347 відділів з числом членства 15.667. "Гек Волк", одинока щоденна партійна газета мала ціркуляцію в 28.000 примірників. Окрім денника є ще 27 тижневих газет.

Партія мала 2.047 членів жінок. В 1912 р. видано 767.050 агітаційних відоув і брошур.

Соціалістичний рух серед молодіжи в Голяндині є слабий. Всього було там 18 кружків з малим числом членів.

Пропінціальні міста вибрали 52 представителів; 247 соціалістів вибрано до стейтових рад.

Чимале число майорів вибрано, декотрі з них в великих містах.

В вищчій палаті партія має двох представителів. Один з них є Ван Кол.

Після виборів 1913 р. в результаті чого зістало вибрано 55 лібералів і соціалістів, демократично-ліберальний посол Др-Бос, котрому поручено сформувати коаліційне міністерство, даючи для Соціалістичної Партиї три місця, обіцюючи що нове міністерство зараз плянуватиме зміну конституції в тім змислі аби завести загальне рівне виборче право.

Партійна Екзекутива виповілась проти участі соціалістичних послів в міністерстві, але все ж скликала партійну конвенцію до Зволе, де Троелстра представив резолюцію більшості Екзекутивного Комітету, яка одобрювала участь соціалістів в міністерстві в тім случаю як ся участь може

принести загальне рівне виборче право і обезпечене на старість. Ся резолюція упала.

Зістала принята інша резолюція 375 проти 320 голосів того значіння, що соціалістична партія, яко партія робітничя, котра в своїй основі, в своїй натурі і в своїх стремліннях і цілях, діаметрально противить ся політичному пануванню капіталістичної кляси, неповинна брати участі в капіталістичнім міністерстві.

Соціалістична Партія зробила все що могла в боротьбі за загальне виборче право і за заведене старечої пенсії.

Як війна показалась неминучою, Труелстра заявив в парламенті від імені Соціал-Демократичних послів, що вони будуть голосувати за виданням необхідних фондів на мобілізацію датських сил бо вони бачать, що тільки таким способом невтразливість Голяндії буде запевнена.

Одночасно він підчеркнув безоглядне стремління партії супротивлятись всіма силами аби Голяндія не увійшла до війни. 26-го серпня Труелстра зробив дальшу заяву в нижчій палаті, висловлюючи бажання Соціал-Демократії що мирові услів'я "мають виразно загварантувати независимість національностей Європи, і що С-Д. Партія признає, що "довготревалий мир неможливий без за веденя Інтернаціоналу Праці з вільних людей в Європі і що тільки тоді може устати капіталістична погоня за силою і визиском і всі війни зникнуть. В додаток до Соц. Дем. Роб. Партії Голяндія мала з 1909 р. Соціал Демократичну Партію, котра тепер нараховує поверх 600 членів. Офіційним її органом є газета "Ді Трібюн". Ся партія

котра вислала делегатів на Циммервальдську Конференцію, заявляє, що "лишень вона одна репрезентує Марксівські прінципи котрі були, одного часу, піддержувані С. Д. Роб. П., а яка тепер цілковито залишила іх. До сеї партії належать визначні соціалістичні письменники, котрі помагали справі росповсюднення загального соціалістичного руху в Голяндії.

Робітничий рух в Голяндії незвичайний. Кромі Федерації Промислових Юній, котрі зістали зорганізовані С. Д. Р. П. і котрі симпатизують з робітничими ідеалами, є там ще Протестантські, Католицькі і так звані Незалежні а в дійсності анархістично настроєні юнії — котрі поборюють себе взаємно.

Сила тих юній виглядає так:

Рік	Протест.	Катол.	Вільні	Разом
1910	11.014	22.924	109.912	143850
1911	12.575	23.480	117.634	153689
1912	13.090	25.758	130.296	169144
1913	12.425	30.769	145.836	189030
1914	14.812	37.498	167.965	220275

Організації злучені з Федерацією Промислових Юній постійно зростають числом.

1-го серпня 1914 р. вони нарахували 90.000 чл. а 1-го липня 1915 р. 91.433 член.

Голяндія терпіла кількаразово від безробіття як вибухла війна, так що приходилося скликати конгрес юнійний аби нарадитись як запобігти лиху.

Отсі числа показують число безробітних того часу: Робітники при діамантових виробах потер-

піли зосібна. В останніх двох роках від 50 до 90 процентів іх членів були завжди без роботи. Іх організація сама виплатила понад \$1.000.000 безробітним. Народне народоправство в Голандії є відстале. З початком вибуху війни правительство видало слідуюче розпорядження в справі безробіття: фонди промислових юній мають йти разом з фондом міським для помочи безробітним.

Около 50 процентів всіх зорганізованих робітників є заасекуровані в сей спосіб проти безробіття.

**Секр. Соц. Дем. Роб. Парт.
G. G. van Kuyhof, 16 de Genestetsraat, Amsterdam.**

ФІНЛЯНДІЯ

Фінляндія є першим краєм де в парламенті чи сло соціалістичних послів перевищає число послів всіх інших партій взятих разом. Від червня 1916 р. 103 з 200 всіх місць завойовані соціалістами. До тогож се-зовсім не випадкова побіда, але натуруальний виплив руху, який займає, завдяки систематичній і добре поставленій пропаганді і просвіті, одно з перших місць між європейськими партіями.

Фінляндська Робітнича Партія не є дуже стара. Повстала вона в 1899 р. а в 1903 р. офіційно прилучилася до Інтернаціонального Соціалістичного Бюро. Фінляндія була, до останніх 10 років 19 століття аграрною (земельна) країною, і не посідала до того часу жадного промислу важнішого значення. Але останні роки століття були для неї періоди (час) суспільного і промислового розвою який, можна упевнено сказати, замаркував проми-

слову революцію. Фінський деревляний і папірний промисл пішов швидким темпом завдяки тому факту, що первобутні ліси того краю пересічені непочисленими ріками, які дають необхідну водну дорогу для справи дерева. Велике число фабрик і лісопильних заводів вкрило край. Загорничий капітал віднайшов собі дорогу до того краю, і змінив зовсім економічну структуру цілої нації. Деревляний, папіровий, текстильний, металевий і інший промисл сильно розрісся. Дрібноземельник спродав свій ґрунт дуже таньо чужим капіталістам і нація землеробів перемінилась протягом кількох літ в типічно промисловий край.

Рука в руку з тим розвитком йшла боротьба за національні права, які швидко вкраювались, російським правителством після коротенького періоду сякої такої свободи. Фінляндська власна армія, котра після конституційних прав, не може бути ужита поза границі краю є на руку Фінляндії. Цар важив ся був знесті се право, але безуспішно. Загальний мілітарний страйк був відповідю цареви і він залишив свої мрії.

Десятки тисяч молодців відмовились служити в армії на случай якби згадане конституційне право зістало знесене.

Велике число тих страйкерів виємігрувало до Америки і тут поклало фундамент під фінський рух. В Фінляндії система пасивного відпору доказана з більшим ефектом: вся маса населення, урядники, капіталісти, землероби і робітники стрінули замах Росії без крихітки підданчості. Царське правительство помстилось повним знесенем

фінляндської автономії. Фінські урядники були за міщені російськими чиновниками. Спроваджено чимало тайної поліції для заведення Російської шпіонської системи в Фінляндії. Парлямент зістав був розвязаний, право вільних зборів і слова було заборонене і генерала Бобрікова, найгіршого сатрапа, назначено генерал-губернатором.

Національніsti хопились були за добру для них нагоду, яку спричинила тиранія Рос. правительства і хотіли поховати робітничий рух.

Але молода партія постановила енергічно боротись проти всяких спроб заведення кумівства з Росією і звертала неустанно увагу на утиски і переслідування, які проявлялись в великій мірі зі сторони фінської буржуазії. Вона обіцяла віддать всі сили на те, аби не допустити русіфікації Фінляндії, але в своїм власнім інтересі, в своїм власнім розумінню і відповідно до своїх власних метод.

Треба сказати в звязку з тим, що фінляндський парлямент був одним з найреальнішіших законодавчих тіл, які лише можна уявити, Складався він з чотирох палат: 1.) велике панство; 2.) клерикали (духовенство і професори університетів); 3.) з Бурггернів (люди вибирали містами, де кождий чоловік посідаєший маєток на 100.000 мав 100 голосів, чоловік, маючий маєтку на 1000 — один голос, а чоловік не посідаєший ніякого маєтку, немав жадного голосу) і 4.) з палати великих землевласників, які вибиралися посідаючими маєток землеробами. Законопроект, аби увійти в силу, має перейти через 3 палати.

Величезна заслуга фінляндської Соціял-Демократії в тім що вона відмовилась всунутись в сі-

ти націоналістичної агітації, а зберегла незаплямлено свою клясову лінію.

Фінська Соціалістична Конвенція 1903 р. в Форсі поставила партію якого політичний фактор (чинник). Боротьба за пряме, загальне рівне і тайне виборче право для мужчин і жінок стала підставою політичного "файту":

Право вільного слова і вільних зборів, заведене прямих законодатних і громадських рад, і чисто Марксівська програма зісталася принята на конвенції.

Нешастливе закінчене Російсько-Японської війни для Росії зміцнило революційний рух до такої ступені, що автократи були змушені змякнути. Фінляндія зкористала з того тимчасового погрому російського деспотизму. Русіфікація Фінляндії зовсім невдалася і воєнний стан зістав знесьений наслідком мілітраного страйку.

Небільше як 10 проц. молодих людей могли бути забрані до війська. Росія заходилася була на всій стороні біля тої справи, однаке й фінські патріоти відмовилися признати демократичне виборче право.

Соціал-Демократична Робітнича Партія росла і міцніла, і в роках Російської Революції (в 1905) вибух великий фінляндський політичний страйк і проминув не звичайно успішно. Недорівнаний успіх його положив краєутинний камінь, не тільки під найбільше демократичний але й найбільше Соціалістичний Парламент в світі.

Чисельний зрост Соціал-Демократичної Партії йшов рука в руку з політичним розвитком нації. В часі її зорганізовання (1899 р.) партія й тоді

мала вже 9446 членів. Під час Російських переслідувань (1901 р.) число її зменшилось до 5894 членів, але натомість зросло з незвичайною скорістю після великої Російської Революції 1905-6 р. і дійшло до 85.000.

Не думалось й тоді що сей наплив нових членів, жотрі станули в партійні ряди під впливом натхнення, викликаного революційним рухом, позістане незмінчивим і в дійсності рік 1911 показав зменшене членства до числа 48.406, яке збільшилось вже від тоді постійно. Приміром, в 1912 р. було в партії 51.798 членів, в 1914 р. 56.700 членів, а в 1915 р. 61.300 членів.

Число партійних організацій збільшується з року в рік, так само й число соціялістичних домів. І тут фінляндії належить ся перше місце в світі по числу соціялістичних галь і домів (Соціялістичних домів і галь на мітінги там богато більше ніж церков). Партійні бібліотеки взірцеві і фінансово стоять дуже добре.

В 1903 р. Партія мала маєтку на 285.098 фінляндських марок, в 1912 р. 6.256.886. Партія видає шість щоденних і 10 тижневих газет.

8-ма Партійна Конвенція, що відбулась в Таммерфорсі в 1914 р. завдалась питанем, котре правдоподібно відограє значну роль, в парламентаризмі. Чи має соціялістична група вибрати одного з своїх членів на президента Ландтагу?

Коли група Ландтагу в 1913 р. вибрала товариша Оскара Токої, конвенція узناєвала, що звичайно Соціял-Демократ не має бути вибираний на той уряд. Лише в виїмкових случаях вибір може бути дозволений.

Ся сама конвенція ухвалила, що центральний партійний орган "Тионніес", має бути пристосована близше до Партиї так щоби партія могла мати над ним контролю і вибирати редакційний персонал через Екзекутивний Комітет.

Соціалістичні голоси і парляментарне представництво збільшалось як слідує:

	Голоси	Посли
1904	100.000	
1907	329.946	80 в тім 9 жінок
1910	336.659	86 в тім 9 жінок
1913	310.503	90 в тім 10 жінок
1916	286.792	103 в тім 24 жінки

Робітничий юнійний рух в Фінляндії зростав з соціалістичним рухом. Оба працювали рука в руку в абсолютній згоді.

Паперовий, деревляний, металевий і текстільний промисл найліпше зорганізований, деякотрі з них промислів мають п'ятьдесят процент робітників в своїх рядах. Загальне число робітництва зорганізовано в Головну Федерацию — 40.000.

В Фінляндії виходить 8 органів юнійних робітників.

Кооперативний рух в Фінляндії сильно розвинений і в його посіданню знаходяться чимало кооперативних склепів — Адрес Фінської Соціал-Демократичної Партиї

Puolueoimikunta, Sirkuskatu 3, Helsingfors.

ФРАНЦІЯ.

Соціалістичний рух в Франції — дуже старий. Роспочав ся пін в 1860 р. коли то під впли-

вом Маркса і Енгельса почала формуватись перша соціалістична організація, Парижська Комуна в 1871 р. зруйнувала першу завязку руху, і перші визначні Соціалісти зістали або замордовані або заслані коли не вспіли втійти. В 1877 р. знов надійшла можливість провадити систематично соціалістичну роботу. Тижнева газета Л'Егаліте, видавалась для поширення Марківських соціалістичних ідей. Два роки пізніше сей рух здобув прихильність на юнійнім робітничім конгресі в Марселя, а трохи пізніше повстала Соціалістична Робітнича Партия, котра вперше взяла участь в виборах в 1881 р.; але їй не пощастило тоді вибирах. В 1883 р. Партия розділилась на шість відмінних груп.

Перша велика політична побіда осягнута партією в 1893 р. коли за партійними кандидатами голосувало 487.000 виборців і вибрано 40 послів.

Се було в той час коли факт вступлення Міллераんだ до капіталістичного міністерства викликав знов крізу і розбив рух на дві головні часті, одну, проваджену Жоресом і Вівіані, котрий одобрював участь Соціалістів в радикальнім капіталістичнім міністерстві, і другу проваджену Джулесом Гезде і Мерселе Сембатом, котрі були завзятими противниками провідників 1-шої групи. Сі ріжниці в тактиці і прінципіальних питанях, були дуже шкідливі для зросту французького соціалістичного руху, так що в 1906 р. голоси не перевищали числа 877.999 а число соціалістичних послів було 54.

В 1910 р. число голосів підскочило до 1.125.887 і вибрано 76 соц. послів. Але при слідуючих

виборах дізертація нових "соціалістичних" міністрів Брайенда і Вівіані, стала причиною зменшення соціалістичних голосів, рівно ж і сам рух вийшов з боротьби зміцнілим і очищеним.

Кілька "незалежних" соціалістів, поставленіших малими індівідуальними групами, зістали вибрані до парляменту. Але вони не грали активної ролі в соціалістичній праці і не були звязані з соціалістичними організаціями.

Голоси в найвизначніших краєвих виборах були як слідує:

рік	голоси	соц.посли	незалежні соц.
1902	660.827	37	12
1906	877.999	54	20
1910	1.106.047	76	32
1914	1.379.860	101	29

Спочатку партійна організація не зробила поступу і рівно ж і тепер стоїть вона далеко по заду других європейських націй.

В 1912, коли партія вислава вже 76 послів до Парляменту, вона мала лише 63.358 членів добре стоячих, і коло 20.000 котрі більше чотирьох місяців залягали з податком. Французькі Соціалісти здобули великий вплив на громадські міські ради. І коли в 1912 р. відбувались останні вибори до міських рад, 282 міста зістали опановані соціалістами бо аж 5.530 соціалістів вибрано на ріжні уряди.

В Парижу, котрий ще й досі зберегає характер міста середньої класи, і контролюється радикальними націоналістами середньої класи, соціалі-

сти вибрали лише 15 з загального числа (всіх рад них було 80).

Соціалістична преса в Франції — слабка. Л'Гуманіте, центральний партійний орган, одержував ся сам собою і мав перед війною зaledво 30.000 читачів. Крім того перед війною було ще коло 30 тижневників чисто партійного характеру. Чимало з них упали як вибухла війна.

Французький соціалістичний рух, згубивши свого провідника, Жана Жореса, одного з найславніших людей Франції, і після смерти Бебля, провідного члена Інтернаціоналу, частково ослабнув під час війни. Коли Німеччина виповіла війну Франції, Джулес Гезде і Марсель Семба, оба завзяті противники соціалістичного міністеріалізму, негайно стались за дозволом партії членами Французького Міністерства. Кілька місяців пізніше, Алберт Томас увійшов до міністерського кабінету яко міністер амуніції. Також з початку виглядало що ціла Французька партія стояла солідарно при своїх міністрах; перша Циммервальдська Конференція показала, що там є партійна меншість, котра отверто і хоробро протестує проти війовничих стремлінь партії. Меншістю провадять посли Бурдерон і Мергейм, краєвий секретар Робітничої Федерації Металістів. Її органом є "Популяріє ді Центр", який репрезентує завзятих противників війни, і який стремить до навязання інтернаціональних зносин. Тепер там також з'явилася так зв. "Модерна" опозиція, котра змагає лише до відновлення старих інтернаціональних відносин з Європейськими Соціалістичними партіями і має свою власну газету "Ле Популяр", редактовану

Джіном Лонгетом. Французька Соціалістична Партия і Бельгійська Соціал-Демократична Робітнича Партія є тими двома партіями, котрі відмовились абсолютно стрічатись з делегатами Німецької і Австрійської Партій.

Той факт, що в червню 1916 р. три Соціалістичні посли вперше відмовились голосувати за новим воєнними кредитами — посли Рафін — Дудженс, Бланк і Брізон, всі члени Другої Циммервальдської Конференції стверджує вплив, котрий опозиція вже вспіла здобути. Прихильники Лонгета, котрих нараховується ся між депутатами від 20 до 30 лише чекають на догідну хвилю аби зорганізувати независиму парламентарну групу, і стримлять навязати давні зносини з Соціал-Демократією Австрії і Німеччини. Всі Федерації, приміром Сенська Федерація, міста Марсель, Тулуз, Лайон і Тулон є, після донесення англійської газети "Лейбор Лідер" і органу Французької опозиції, противлять ся позиції яку займає партійна більшість. Та все таки не можна заперечити факту, що величезна більшість членства поділяє позицію партійної більшості, як се ясно показалось через дискусію на засіданю Партійної Управи 2 цвітня 1916 р., коли то резолюція, піддана послами в Екзекутивнім Комітеті Партії прийнята 1987 голосами проти 960 голосів.

Загалом положене Французької Партійної організації в сих критичних часах все ж таки представляється дуже втішним.

Дубрейлін, секретар Французької Партії, в своїм звіті 6-го марта 1916 р. подає, що число членства партії перед війною було 73.312. В 1915

р. виповнено 24.638 нових членських карток і зібрано членський податок від усіх федерацій. Коли взяти під увагу факт, що лише Західний Округ занятий тепер Німцями сам має 12.000 партійних членів, а сусідні округи, Пес-дукалес, Аэн і Арденес також мають велике число членства, то положене Французької Партиї є вповні задоволяюче; 1.500 з загального числа 2.000 відділів є далі активними, число федерацій є далі те саме що було й перед війною (83 Федерації).

Французький робітничий юнійний рух відрізняється від руху інших країв своїм синдікалістським характером.

Сей рід робітничих юній, який повстал у Франції, і знайшов активне наслідування і піддережку полудневих націй Європи — Італії, Іспанії і Португалії, становить не велику вагу для добре зорганізованого руху, і має в собі одну найголовнішу прикмету готовність до страйку. Він уникає централізації де тільки можливість позволяє, гордить великим робітничим фондом і добачає в загальнім робітничім страйку жерело спасення робітничої класи. Він також не прихильним оком дивиться на політичну боротьбу, уважаючи її неважкою.

Центральна організація французьких робітничих юній є Головна Федерація Праці з 600.000 членів, котрі діляться на кілька національних Федерацій. Саме перед війною з'явилось було там стремління до більшої централізації, до запровадження більших вкладок і до систематичного піддерживання страйкерів.

Війна зблизила Французьких Синдікалістів з

Соціалістичною Партію як ніколи перед тим. Того, що ніхто не міг додбачити — сталося: Французькі Синдікати оправдують війну, визнаючи її за оборонну і таким робом стались прислужниками правительства. Синдикалістська щоденна газета, "Ля Батайлле Синдікалісте", зробилася такою що віністичною, що партійна преса мусіла покликувати її до порядку. — Вона перестала виходити в грудні 1915 р. через непорозуміння між директорами видавничої спілки. На місце її почала виходити тижнева газета Ля Батайлле",

Екзекутива юнії Металістів, котра займає по своїй силі друге місце між іншими французькими Синдикалістськими юніями, стоїть цілковито при партійній меншості.

Вона видала два маніфести до робітництва Франції і до Інтернаціоналу — котрі зістали горячо привітані кількома льокальними синдикалістськими організаціями і двома національними Федераціями.

Але й в юнійнім руху, також, більшість членів стоїть при Головнім Секретарі, Джуаксі котрий сприяє тактиці ведення війни до кінця тоб-то доки Аліянти не виженуть Німців з Франції і Бельгії.

Секретар Соціалістичної Партії: L. Dubrinihl
37 rue Sainte Croix, de la Bretonnerie, Paris.

НІМЕЧЧИНА.

Німецький Соціал-Демократичний рух не тільки найстарший в Європі, але також — перед війною був він найсильніший, найбільше взірцево поставлений і проваджений і найбільше гармо-

нійний рух в цілім світі. По силі він був недорівнений; фінансово стояв на недосяжній височині. Його споріднення з робітничим і кооперативним рухом, його вплив на молодих робітників краю, його просвітна система і в короткості, ціла організація Німецької Соціал-Демократії була честю і славою духової і моральної діяльності німецького пролетаріату, котрий збудував той рух своїми власними силами.

Зріст Німецької Соціал-Демократії пайліпше обясняється слідуючою табличкою:

рік	голоси	загаль.	проц. гол.	посли
1871	124.655	3.0	2	
1874	351.952	6.8	10	
1877	493.288	9.1	13	
1878	437.158	7.6	9	
1881	311.961	6.1	13	
1884	549.990	9.7	24	
1887	763.128	10.1	11	
1890	1.427.298	19.7	35	
1893	1.786.738	23.2	44	
1898	2.107.076	27.2	56	
1903	3.010.771	31.7	81	
1907	3.259.020	28.9	43	
1912	4.250.329	34.8	110	

Сей зріст голосів йшов в парі з незвичайним зростом організації. Нормально все збільшилось, число членства партії до 1-го липня 1913 р. число членства було 982.850 (в тім 141.115 жінок) а 1-го липня 1914 р. було 1.085.000 (в тім 174.754 жінок). Партія зорганізована відповідно до виборчих округів, кождий з котрих посилає своїх

представителів до річних конгресів (зіздів). Сі партійні конгреси вибирають Партийний Екзекутивний Комітет, який представляє тіло з 10 платних урядників і також контрольну комісію з 9 членів.

Найвижчим офіціяльним партійним авторитетом, після річного зізду, є Партийний Центральний Комітет, котрий повстає з 29 окружних федерацій. Сі окружні організації вибирають своїх представителів до Центрального Комітету безпосередно. На початку 1914 р. Партия мала біля 200 платних секретарів в цілім краю.

Найбільше відрядними особливостями німецького соціалістичного руху, являють ся ПРОСВІТНІ КОМІСІЇ, котрі зістали зорганізовані при партії спільно з робітничими юніями, через спеціально вибираниу центральну просвітну комісію. Перед війною, там було 364 відділів добре виконуючих всі партійні приписи, пляни, роботи і вони помагали урядженю лекцій і артистичних предприєнняття всякого рода. Для тих тільки цілей партія видала в 1912-13 рр. \$175.000. Більше як 3.500 лекцій на всі теми, першекласні театральні і оперні представлення, концерти відбувались там. Плян заведення рухомих картин в ціли соціалістичної агітації, перед виbuchом війни був вже розроблений. Партия піддержуvalа школу в Берліні, де кожного року 30 мужчинам, жінкам, вибраним окружними організаціями, давав ся семи-місячний курс теоритичної і практичної науки щоб при готовити їх до літературної організаційної і пропагандової роботи в партії.

Протягом того часу учні діставали не лише

необхідний фонд для прожитку в Берліні, але їх родини одержували грошеву запомогу. Шкільний фонд виносить \$14.000 кождої сесії. Спеціальний жіночий відділ, проваджений двома платними жінками — секретарками, росповсюджує агітацію між жіноцтвом, видає відозви і здає річні звіти на жіночій конференції, котра відбувається разом з партійним конгресом. Жіноча конференція в свою чергу, дає вказівки жіночому відділові і вирабляє плян праці.

Соціалістична преса в Німеччині, подібно робітничому руху, стоїть найкраще з усієї соціалістичної преси в світі.

Всі газети є власністю партії і підлягають під цілковиту контролю членства, котре подає всі заявлення пресової комісії, вибраній партією. Ся пресова комісія вибирає редакторів. В 1914 р. німецька Соціял-Демократія посідала 91 газету, 86 з них денники; 83 друкувались друкарнями, котрі також належали до Партії. В 1912 р. загальна циркуляція тих газет була 1.500.000. В липню 1914 р. циркуляція зросла до 1.780.000. Центральним Партійним органом є Берлінський "Форвертс", котрий є також льокальним органом м. Берліну. Перед війною сам "Форвертс" приносив рік річно доходу партії \$75.000. Число передплатників було 130.000. Соціалістичний гумористичний ілюстрований журнал "Дер Вагре Якоб" має циркуляцію 400.000 і приносить доходу 12.500. Жіноча газета "Ді Гляйхгайт", редактована Кларою Цеткін, росходить ся в 107.000 примірниках, науковий тижневник, "Ді Нає Цайт", редактований Карлом Кавтським, росходить ся в 15.000 прим.

і "Комміналь Пратіс", орган для громадського знання 8.000 прим. Партийна Видавнича Спілка в Берліні, в 1912-13 друкувала 70 відозвів і летючок на ріжнородні теми в 2.750.000 примірниках. В додаток, майже кожда з більших друкарень видає соціалістичну літературу під директивою окружних партійних організацій.

В ріжніх стейтових управах Соціал — Демократична Партія має 230 представителів; до липня 1914 р. було в ріжніх міських радах 13.400 соціалістів.

Головна партійна управа в Берліні міститься у власнім будинку побудованім партією за \$1,125,000.

Коли вибухла війна і правительство піднесло в Райхстазі справу одобрення видатків на війну, то лише 14 соціалістичних послів постановили голосувати проти видатків на війну на перекір ухвалі переважаючої більшості парламентарної групи. Опозиція слабенька на початку, складалась з найбільше визначних мужчин і жінок соціалістичного руху в Німеччині от як: Гааз, Лібкнехт, Статгаген, Мерінг, Клара Цеткін і Роза Люксембург і також К. Кавтський. Але опозиція зростала швидко, так що, як прийшлося голосувати в друге видатки на війну, Лібкнехт сам голосував проти і 15 других заявили свою опозицію, покинувши салю засідання перед голосуванням. Лібкнехт і Рухле голосували проти третього воєнного бюджету і 30 членів тим разом покинули залю Райхстагу; і коли 15 грудня 1915 р. знов правительство домагалось одобрення кредитів на війну, то вже 20 соціалістичних послів голосували

ли проти. Ся меншість пізнійше згуртувалась в Соціал-Демократичну Робітничу Комуну" яко нова парламентська група, але не як нова партія. Окрім тих двадцятьох котрі голосували проти воєнних кредитів, в березні 1916 р., 22 других покинули салю засідання перед голосованем.

Тепер там є три групи в Німецькій Соціал-Демократії. Найскрайнійше радикальна опозиція, репрезентована Лібкнехтом, Рухле, Мерінгом, К. Цеткін, і Р. Люксембург; група що складають її Кавтський, Гаазе, Горман, Стадхаген, Вурм, Бернштейн і др., і представителі більшості от як: Шейдеман, Зюдекум, Давід, Гейне, Еберт і Мелленбург.

Правительство, саме тепер, безпощадно переслідує опозицію. Карл Лібкнехт зістав арештований за промову в справі мира в Берліні на 1-го мая. Він був спочатку засуджений на 30 місяців в тюрму. Після апелявання сей термін зістав продовжений до 49 місяців з позбавленем всіх горожанських прав на 6 літ. Чимало радикальних соціалістів мужчин і жінок замкнено до тюрми до скінчення війни, газети позавішувано а редакторів покарано. Роза Люксембург знаходить ся увязнена, а Клара Цеткін зістала освобождена, відсидівши сім місяців.

РОБІТНИЧИЙ ЮНІЙНИЙ РУХ зростав разом з партією.

Він був започаткований партією і є він найсильнішим на світі. Юнії приналежні до головної управи Німецьких Робітничих Юній 1-го січня 1914 р. числили 2.548.763 членів. Поза тими орга-

нізаціями там ще є 344.687 християнських і 106.400 "Гірш Дункер (ліберальних) юністів.

Є там також протестантські, католицькі і "жовті" юнії, але всі вони разом взяті не мають більше як 140.000 членів. Німеччина має 46 національних юній. Німеччина все більше і більше приймає промислову форму організації. Найсильнійшими німецькими юніями є юнії металістів з 556.939 членів, будівельних робітників з 326.631 член., траспортових робітників з 229.785 член. і фабричних робітників з 210.569 член. Понизча таблиця показує зрост вільних (соціалістичних) юній.

	юнії	членів
1891	62	277.659
1896	51	329.230
1901	57	677.510
1906	61	1.831.731
1911	48	2.320.986
1912	47	2.530.390
1913	47	2.548.763
1914	46	2.052.377

"Кореспондентблат дер Геверксшафтен Дайт шляндс* тижнева газета, орган Промислових Юній показує в статистиці опублікований 25 вересня 1915 р. що 31 липня 1915 р. 1.061.404 члени німецьких соціалістичних промислових юній пішли в армію (42 проц. всіх юністів).

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ в Німеччині за останніх 15 літ розділив ся на дві часті; в одній — робітники а в другій середна кляса. Кооперативний

рух добре зорганізований і високо розвинутий.

Головна Управа Німецької Соціал-Демократичної Партії: Linden Strasse, Berlin.

НОРВЕГІЯ.

Норвегія належить до найбільше демократичних країв на світі. Король, котрий зістав вибраний народом, є лише представителем загальної волі народу і у всім слухає парляменту.

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ повстала в 1887 р. і брала участь в усіх виборах від 1894 р. коли то вона здобула перший раз 732 голоси.

В маю 1915 р. вона мала 53.800 членів, 36.500 з них жили в містах а 17.300 в селах. Зріст голосів показує отся табличка:

Соціалістичні голоси. Посли

1894	732
1897	947
1900	7.013
1903	24.526
1906	43.100
1909	91.268
1912	120.077
1915	196.000
	4
	10
	11
	23
	20

Партія втратила в останніх виборах 3 місця але число голосів збільшилось на 70.000.

25.000 з того було жіночих голосів, котрі голосували вперше. Голоси соціалістичної Партії становлять одну третину всіх голосів а соціалістична Партія є друга найсильнійша партія в Парляменті.

Хотя Норвегія має характер дрібно міщан-

ського і селянського краю то партійний конгрес, котрий відбув ся на весні 1915 р. явно виповів ся рішучо проти війни і мілітаризму.

Парляментарна група голосувала за мірами, предложеними правителством, в справі збереження нейтральності і наразила себе на критику зі сторони ліги молодих соціалістів.

Сі атаки прийняли згодом такий острій характер на партійній конвенції, що парляментарні посли заявили про зложене мандатів, коли атаки не устануть. 8 голосами перейшла резолюція про те, що партія противить ся так званій вооруженій нейтральності, що противить ся теж всяко-кому роду мілітарного приготовлення і тому мусить занехати всі міри приняті передше в тім напрямку. Резолюція, все ж, не осуджувала акції парляментарної групи.

Слідуюча програма в справі мілітаризму зі стала принята партією — проти трьох голосів: 1. розоружене, 2. строга нейтральність, 3. абсолютне і обовязкове піддане Інтернаціональному Трибуналу. В цілі даня більшого вислову своїй антимілітаристській політиці, національна конвенція, котра відбулась в місті Христіянії в 1916 р. поручила Екзекутивному Комітетови Партиї завязати близші і дружні зносини з Ціммервальдською Інтернаціональною Конференцією, але без пірвання звязей з Інтернаціональним Соціалістичним Бюром в Газі.

Партійна Екзекутива передше не поперла Ціммервальдської Конференції, тільки ліга молодих соціалістів прилучилася була до Конференції від самого початку.

Норвежська партія має представників в ріж-
них краївих інституціях. В Християнії, столиці Нор-
вегії, 29 з 84 радних є соціалісти. Партія контро-
лює 8 денних газет, 19 тижневих, які мають
циркуляцію 128.000 примірників.

Центральний партійний орган "Соціал-демокра-
тен" видається в Християнії і розходить ся в
31.000 примірниках. Партія посідає власне новин-
карське бюро, яке дає матеріал щоденним пар-
тійним газетам.

Протягом 7 літ в Християнії партія утримує
соц. вечірну школу, де викладається норвежсь-
ку і німецьку літературу, історію, аріметику і
політичну економію. Сто двадцять два просвітніх
клуби — 25 в містах і 97 на провінції — належать
теж до партії, до робітничих юній або до коопе-
ративних товариств — подекуди до всіх тих орга-
нізацій на спілку.

ЖІНОЧА ФЕДЕРАЦІЯ Норвежської Робітни-
чої Партії в 1905 р. мала коло 2.600 членів і 61
відділів.

В парляменті нема ще жінок, бо з того часу
як жінки здобули право голосування, не було ще
виборів.

За те в ріжних містових управах є 27 жінок
і 47 жінок є в повітових радах і їх число стало
зростає.

РУХ МІЖ МОЛОДИМИ робітниками зростав
неустанно в останніх роках. Тепер той рух обіймає
6.000 молодих зорганізованих людей. Органом є
"Классенкампен" — клясова боротьба —.

РОБІТНИЧИЙ ЮНІЙНИЙ РУХ в Норвегії, як

і в інших Скандинавських країнах близько злучений з політичній робітничим рухом.

Всі юнії класово — свідомі і тому признають Соціалістичну Партию за свою політичну представницю.

ЗАГАЛЬНИЙ ЮНІЙНИЙ СОЮЗ в січню 1916 р. мав 70.408 членів.

Норвегія на 2 і $\frac{1}{2}$ міліона мешканців має разом до 230.000 промислових робітників, 28% є зорганізовані промислово.

Слідуюча таблиця показує розвиток робітничого юнійного руху, його активність і силу:

рік	членство	прихід (в кор.)	роозходи
1910	45.940	1.250.702.83	984.107.89
1911	53.115	1.938.868.39	1.963.445.10
1912	60.829	2.002.313.85	1.611.774.24
1913	63.812	2.004.303.85	1.697.074.32

НОРВЕЖСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ розвивається добре. В 1913 р. кооперативних товариств з 30.000 членів мали торг котрий приносив 2.437.066 корон.

Є дві великі кооперативні фабрики.

Секретар Партиї: *Folkets Hus, Christiania.*

ДАНІЯ.

Соціал-демократична Партия в Данії повстала в 1878 р. Розвиток її був сталий і поступенний, як показує нижче подана табличка:

рік	голосів	послів
1878	767	0
1881	1.689	0
1884	6.806	2

1887	8.406	1
1890	17.232	3
1892	20.094	2
1895	24.510	8
1898	31.870	12
1901	44.015	14
1903	55.989	16
1906	76.612	24
1909	93.079	24
1910	98.718	24
1913	107.365	32

Тепер у данськім парляменті є 32 соціалістів, які дістали 30% всіх голосів відданих при виборах.

1-го липня 1915 р. вибрано 1.060 соціалістичних членів до ріжних мійських рад. Тепер до того числа прибавилось ще 100. В повітових радах 24 соціалісти займають уряди.

1-го жовтня 1915 р. партія мала 60.000 членів, у тім числі 8.000 жінок зорганізованих в 483 льокальних організаціях. Партійна преса складається з 46 газет, маючих близько 180.000 читачів.

Прихід партійної преси в 1915 р. був 2.065.-183 корон; 1014 осіб працювало при партійних газетах одержуючи належну платню.

Данська Соціал-демократична Партія не взяла участі в Ціммервальдській Конференції. Екзекутивний Комітет Партії оголосив своє відмовлення взяти участь в Конференції в листі до Інтернаціональної Соціалістичної Коїсії в Берні, і акція його була одобрена партійною конференцією великою більшістю голосів проти сильної партійної меншості.

ДАНСЬКІЙ РОБІТНИЧИЙ РУХ, згрупований в генеральній Данській Федерації, є подиву гідний. Більше як 50 проц. всіх промислових робітників є зорганізовані. Його зв'язь з Соціал-Демократичною Партиєю є дуже сильна.

Всі робітничі організації котрі признають клясову боротьбу числять 118.000 членів. Крім того є в Данії кілька синдикалістських організацій, котрі нараховують 5.400 членів, церковні юні з числом 3.000 членів, і кілька взагалі незалежних, по найбільшості носячі льокальний характер — юні котрі піддержують ся грішми властителів.

В літі 1916 р. загальна боротьба між працею і капіталом була завзята. Контракти котрі війшли 1-го лютого відносились до 4.300 мужчин і жінок в генеральній Федерації і кілька других. Юні, котрі відбули загальну конференцію з делегатів від усіх Соціал-демократичних робітничих юній в Копенгагзі в серпні 1915 р. зробили всі приготовлення до загального страйку, як би властителі були далі оперались проти домагань робітників.

Але капіталістичні організації зрозумівши що робітники були готові до боротьби, здалися. Навіть час добробуту з причини воєнної торгівлі не показав ся відповідний для льокавтів.

Ся серіозна боротьба була спинена, за виключенем відливальників, де 4.000 відливальних робітників і 4.000 членів загальної робітничої юнії були втягнені у вир страйку.

Сі страйки, або радше льокавти, були залагоджені на користь робітників в протягу десяти тижнів.

Робітничі юні є сильніші тепер ніж були передше.

В Данії існує сильний КООПЕРАТИВНИЙ РУХ, котрий не походить з соціалістичного коріння. Фармери були першими що зорганізувались в кооперативні спілки.

Соціал-демократія перебрала сей плян і перенесла до міст, пристосовуючи до потреб міського робітництва. Вона почала з заложення великої пекарні в Копенгагзі і тепер партія посідає машинерію і добро вартості 650.000 корон. "Стар" Бровар в Копенгагзі є друге величезне робітниче підприємство в Копенгагзі, вартости 1.400.000 корон. Okрім того єсть ще робітничі молочарні, мясні склени, склади вугеля, велике число кооперативних склепів і кооперативних асекураційних організацій. Дохід з тих підприємств, по найбільшості, йде на потреби Соціал-демократичної Партії, а лише незначна частина звертається до членам в шерах і дивідендах.

Партійним секретарем є:
T. Stauning; Roemergade 22, Copenhagen.

РУМУНІЯ.

Задача теперішнього робітничого руху в Румунії є нелегка. Сімдесят процент румунського народу — неписьменні Населені, переважно землероби, знаходиться під абсолютним гнетом панщиняної форми правительства.

Се є країна в котрій середновічна панщина існувала до 1864 р. і в якій 69 процент ґрунту і тепер знаходиться в руках 4.000 панів. Других 41 процент посідає міліонове населені — музики, котрі не посідають ніякого капіталу і живуть в найбільше недогідних обставинах. Ті обста-

вини висловлюють ся з політичного боку в формі "Джескеріс" так страшенно, що трудно сказати, що є більше дике: чи самі бунти а чи гнет. Соціалістичний рух трактується ся підоzerіло в колах робітництва, бо нещасливу похибку зроблено в першій стадії його розвитку. Се значно утруднює процю Партії, котра повстала в 1910 р. В 90 рок. зорганізовано в Румунії Соціалістичну Партію, провідниками якої були виключно студенти, адвокати, лікарі, і інші професіональні люди, котрі поберали науку в університетах Західної Європи.

Сі амбітні — джентлемени, соціалістичні погляди яких були неясні і помішані, нагло в 1899 р. полишили соціалістичний рух, котрий не робив так швидкого поступу, щоб міг сповнити надії провідників і вони тоді увійшли до Ліберальної Партії. Тут вони з рамени теї партії, подіставали міністерські і інші висші уряди та зробили знамениту кар'єру.

Навіть й тепер більшість визначних людей в Румунії бувші Соціалісти.

На соціалістичний рух се мало такий вплив, що він зробився заслабий аби міг перейти в народ а до того й виродився він.

Як тепер є дійсний соціалістичний пролетарський рух в Румунії то се завдячує невисипущій праці Д-ра С. Раковского. Він і С. Добруджину — Гера, знаменитий письменник і економіст, взяли долю руху в свої руки і успішно зреорганізували його і збудували перші невмирущі підвалини під ним.

Вони зорганізували чимало Соціалістичних клубів по цілій Румунії і започаткували першу

соціалістичну газету "Румунія Муністоаре" в Букарешті і підготовили ґрунт під першу соціалістичну конвенцію. Новий рух навіть перед тим, прибрав ся в форму політичної Партії і пережив велику крізу. Землеробський бунт в 1907 р. був страшно задушуваний правителством. Всі клуби закрито, фінанси поконфісковано і біля тисячі жидівських соціалістів — чотири п'ятіх з 289.000 румунських жидів є пролетарі — вигнано з краю як чужинців. Особливі старання були роблені, щоб вислати з краю т. Раковского, котрого теж названо чужинцем.

Минуло кілька літ нім йому позволено судовою дорогою доказати що він є горожанином Румунії. Ще більше критичний період настав для партії в 1913 р. коли Балканська війна збирала філії націоналізму. Два найбільше впливові соціалісти, адвокати Соція і Драгу одобрили експанзійну політику правительства, хоча партія рішучо протестувала проти того. Ті соціалісти зістали виключені з партії і з'явилися чимале число інших опортуністів.

Тоді почав ся чистий соціалістичний рух в Румунії.

Соціал-Демократична Партія неустанно агітувала за миром від самого початку Європейської війни і найрішучійше противилась воєнним чинникам пхавшим Румунію до війни. Величава соціалістична міжнародна демонстрація відбулась в Букарешті, в Ясах, в Галацу і т. д. в червні, липні і серпні 1915 р., разом відбуто 284 мітінги, на яких було до 10 тисяч народу і 495.920 противовінних агітаційних листків розповсюднено.

На деяких з тих мітінгів приходило не раз до поважної боротьби з поліцаями і жовнірами; в Букарешті арештувано 40 товаришів і 20 ранено.

Партійний зізд, що відбув ся в падолисті 1915 р. прийняв резолюцію, в котрій висловлено сіmpатію з тими товаришами, "котрі зістали вірні духу Інтернаціоналізму і відмовились входити в спілку зі своїми правительствами."

Зізд одобрив теж Ціммервальдські резолюції і обіцяв підпомагати морально і матеріально Інтернаціональний Соціалістичний Агітаційний комітет в Берні.

Після прийняття тих ухвал правительство ще гірше накинулось на соціалістичні організації і пресу.

Партія ще не є добре зорганізована.

На четвертому зізді показалось що партія має лише 2.980 членів і то переважно з самого Букарешту і декотрих промислових центрів. Соціалістичні голоси виявилися лише в числі 1557 в 1910 р і 2.074 в 1914 р. Жіночі організації повстають тепер скрізь. Виборчі і земельні реформи є найважнішими чинниками партійної програми.

ФЕДЕРАЦІЯ ФАХОВИХ ЮНІЙ працює в гармонії з соціалістичним рухом.

В 1914 р. вона мала 14.000 членів. Першого лютня 1915 р. се число зросло до 16.700. Ресторанна прислуга, металевці, зелізничні робітники, робітники текстильного промислу і будівничого дуже добре зорганізовані.

Кожда категорія тих робітників має свій ор-

ган. Робітникам працюочим на державній службі заборонено вступити до юній.

Секр. партії:

J. C. Frimu Strada Piatza Amzei, 261 Bucharest.

ШВЕЦІЯ.

Шведська Соціял-Демократична Партія є єдиною партією, цілість якої зістала розбита війною.

Й передше в шведськім соціалістичнім руху було немало ріжниць в практичних іпрінципіальних питаннях, і особливо давало ся відчувати непорозуміння між так званими Молодими Соціалістами з одного боку і партією, робітничим юнійним рухом з другого, та боротьба завершила ся Конгресом Федерації Молодих Соціалістів в Стокгольмі і 18 марта 1916 р.

В той час була можливість що Швеція піде до війни; тому на конгресі "молодих соціалістів" ухвалено резолюцію, котра не признавала потреби зброєння в цілі збереження нейтральності краю.

Ся резолюція рекомендувала новий рід масової акції, що в кінцевій своїй цілі опирається на ідеї загального страйку, для розбиття всіх війовничих стремлінь горішної кляси.

Резолюція закінчувалась слідуючими словами:

"Нашим гаслом мусить бути "мир за всяку ціну"!

Зараз по конгресі внутрішне положене партії значно змінилось: "молоді соціалісти", що становлять радикальне крило партії почали видавати свій власний орган, організуючись в окрему, відмежовану від партії групу. Старі члени і молоді

група чимало ріжнились в поглядах і розєднане сталося окончністю.

Федерація "молодих соціалістів" помимо не-згоди Партиї, заявились за Ціммервальдом, а старі партійні провідники ще гірше на них за се накинулись і взвивали членів поборювати сей опозиційний рух в партії.

Таким робом досить сильна партія роздвоїлась.

До роздвоєння партія представляла велику силу і була добре зорганізована. При виборах в 1915 р. вона вибрала 87 своїх послів проти 86 консерватів і 45 лібералів до низкої Палати; в сенаті партія здобула 14 місць.

Першим соціалістом до парляменту був Брантінг, вибраний в 1895 р. Він уважається одним із найвизначніших провідників шведського соціалізму.

В місцевих радах в Швеції є 426 соціалістів, в школъних і інших є 4.795 соціалістів.

Вибори до провінціонального парляменту в березні 1915 р. закінчилися світлою побідою партії, на 126 послів всіх, вибрано 46 соціалістів. Велика побіда при останніх виборах, котра зробила соціалістичну партію найсильнішою партією в краю, підняла питання участі соціалістів в міністерстві.

Складено навіть спеціальний з'їзд в падолісті 1914 р. до Стокгольму для рішення того питання і ухвалено старатись зорганізувати міністерство з представників несоціалістичних партій.

Ся ухвала викликала сильну опозицію з бо-

ку "молодих соціалістів," але перейшла 90 проти 58 голосів.

Соціал Демократична Партія Швеції має 20 соціалістичних видань з загальною циркуляцією 160.000 примірників.

"Федераций молодих соціалістів" з числом 12.000 членів в 400 відділах має свій власний орган місячник "Фрам" і тижневник "Сториклокан", котрий є найбільше відвічальний за радикальний дух руху серед молодіжі.

2.000 зорганізованих жінок соціалісток підтримують свою газету "Моргенбріс".

В Швеції повстало чимале число соціалістич Народних Домів — Фолькеісгус — і парків, що вартають 6 міліонів корон.

Робітничий юнійний рух в Швеції як й в усіх скандинавських краях, працює в згоді з соціалістичним рухом.

В 1913 р. Головна Федерація мала 93.000 членів; тепер — має 150.000.

Шведський кооперативний рух кріпшає з року в рік. Роспочавшись в 1889 р. з кількох незначних організацій, "Кооперативна Федерація" в 1909 р. мала 391 відділи і 65.652 членів.

Від 1909 р. кооперативна торговля подвоїла ся, а число членів зросло до 146.800.

Шведські кооперативи теж працюють рука в руку з Партією і видають велику частину своїх доходів на соціалістичну пропаганду.

Секр. партії: Gustaw Moller, Stockholm.

РОСІЯ.

Росія зі своєю величезною територією представляє мішанину сучасного промислового і чисто хліборобського життя.

Ніякий соціалістичний рух на світі не коштував стільки людських жертв що в Росії; нігде робітнича кляса не зносила стільки переслідувань і гнету що в Росії.

В перших початках революційного руху російського пролетаріату сотки провідників, котрі вийшли з просвічених верств середньої кляси — зістали замордовані; тисячі заслані на Сибір; і навіть й тепер, коли Соціал-Демократичну партію признаконо як легальну політичну партію, з її представителями в Думі, за приналежність до партії суворо карають. Брутальні переслідування роблять організацію і пропаганду секретними і секретність родить рух розпорощеним на кілька окремих груп. Лише в 1910 р. сталося можливим з'єдинити існуючі соціал-демократичні сили. Інтернаціональні Соціалістичні Конгреси узнали три окремі соціалістично робітничі партії: Партію Соціалістів-Революціонерів, Соціал-Демократичну Партію і так звану "Партію Трудовиків". Остання являється представницею селян. Вона повстала перед вибором до Першої Думи і мала гарний успіх завдяки своїй півкомуністичній програмі і ясній постановці аграрного питання відповідаючого інтересам мужицтва.

Вона вибрала 104 послів до Думи але при слідуючих виборах вона втратила ґрунт і тепер в четвертій Думі вона має лише 10 послів.

Партія Соціалістів-Революціонерів, котра теж

грала важну роль при перших виборах до Думи, втратила також чимале значення переважно через те що вона й далі сприяє терористичним методам боротьби, подібним до анархосіндикалістських методів в західній Европі.

Робітничу партією найбільшої ваги і значення є Соціял-Демократична Робітнича Партія з її кількома відмінними фракціями і національними групами.

Тяжко усталити силу російського соціалістичного руху після числа. Вибори до Думи лише являють ся певного рода жерелом після якого можна судити про число соціалістичних голосів. Та нема сумніву, що Соціалісти контролюють більшість промислового пролетаріату і що постійно зростаюче число бідніючих мужчин і жінок середньої класи додає в соціалістичнім русі єдину свою надію і отверто прилучують ся до соціалістичного руху.

В шістьох найбільших Російських містах, робітники з кожного з яких мають право вибирати послів до Думи, всі з шістьох вибраних послів були Соціалісти. До сего додано в 1912 р. 8 соціалістів котрі зістали вибрані при помочи голосів середньої класи, часто голосами поневолених народів Росії, де найбільше культурне населене голосувало на Соціалістів.

Коли четверта Дума роспочала першу сесію засідань в 1912 р. то в ній була соціалістична група з 13 послів, до якої треба додати й послів польської Соціалістичної Партії вибраних Варшавським пролетаріатом.

З Трудовою групою (10 послів) соціалісти становили ліве радикальне крило Думи

Соціалістичні посли використовували всяку нагоду аби казати правду правительству і капіталістичній клясі.

Переслідування, які були іх нагородою за правду, зросли до неімовірних розмірів коли по вибуху війни показалось, що величезна більшість Російської Соціал-Демократії стала більше гострою як колиби то не було в поборюваню політики правительства і цілої Думи.

Соціал-Демократи в Думі 8 серпня 1914 р., коли предложенено Думі голосувати воєнні кредити, висловили свою позицію в декларації, котра пятнувала правительство за його імперіялістичну політику і висловила потребу інтернаціональної солідарності робітництва цілого світа. Після сеї декларації Соціал-Демократи полишили Думу за ними послідували й посли Трудової групи.

Посли сих партій не були присутні коли голосувались воєнні кредити.

В скорі після цього царське правительство найшло нагоду відплатитись ширим оборонцям пролетарських інтересів і п'ятьох з них: Петровського, Муранова, Бадаєва, Самойова і Шагова арештувано під тим претекстом, що ніби вони належали до тайного товариства, метою котрого було викликане бунту. Всіх іх заслано на Сибір.

Велика більшість Соціалістичного пролетариату є проти війни.

Коли заведено воєнно-промислові комітети, і їх розписано вибори до Центрального воєнного Комітету, то вислано було запит Петерсьбурзьким

робітникам, чи вони хочуть або ні взяти участь в тих комітетах.

Вибори показали, що заледво 35 проц. заявили своє бажане взяти участь в комітетах.

З 200 електорів, котрі зістали вибрані 225.000 голос., 91 відмовились голосувати, так що вибори не могли відбутись і воєнно-промислові комітети лишились без робітничого представництва.

Величезні страйки вибухали в Петрограді, Москві і на Кавказі, декотрі з яких й досі не погоджені. Найбільше вибухали вони на амуніційних заводах.

Соціалістична преса обмежується одною газетою "Наш Голос", котру видають так звані меншевики. Орган більшевиків "Утро" закрито зараз по заложенню його.

Окрім головної організації Соціял Дем. Роб. Партиї є ще великі національні групи котрі належать до сеї партії: Литовська і Лотишська Соц. Дем. Партиї і Жидівський "Бунд", сприяють позиції, зайнятій соціал-демократичною групою в Думі. Сі організації є доволі сильні і мають великий вплив на пролетаріят своїх територій.

Ціммервальдська Конференція одобрена Центральним Комітетом Соціал-Демократичної Робітничої Партиї, організаційним комітетом партії, Партиєю Соціалістів-Революціонерів, головною Жидівською Робітничою Федерацією Літви, Польщі і Росії, всіма трома польськими соціалістичними партіями.

Російський робітничий юнійний рух й до тепер не має центральної організації. Він був підрхованій під час революції 1905 р. і тоді було вже

652 юній з приближним числом членів — 246.000. В 1910 р. число юній зросло до 750. В 1912 р. фабричні інспектори рапортували що 2032 страйків було в тім році, в яких брало участь 725.491 робітників.

З загального числа страйків 1.300 носили чисто політичний характер.

Юнійний робітничий рух, о скільки він не належить до так званої "жовтої" категорії, являється жертвою неустанних і безпощадних переслідувань правительства, і непочисленні організації і промислові юнії закривають ся рік річно провінціяльними царськими сатрапами-губернаторами, повітовими начальниками і т. д.

Тисячі юністів арештувано і кинено до тюрем або просто викинено на вулицю; активність робітничих юній знижена до мінімума і відображено навіть право на страйк.

Нові робітничі юнії рідко, а подекуди й зовсім не зареєстровують ся. Проте всеж таки юнійний рух пустив сильне коріння і буде рости далі, як політичне тиранство зістане усунене. 18 augusta 1914 р. зорганізовано в Петрограді "Кооперативний Комітет, аби дати існуючим кооперативним організаціям більшу пляновість і силу під час війни.

В грудні 1915 р. комітет поліція розвязала, ссылаючись на те, що ніби комітет послугував ся нелегальними революційними методами.

СЕРБІЯ.

Робітничий рух в Сербії є слабий з тої причини, що країна мало розвинена промислово а

спеціально ще й з тої причини, що зусилля зорганізувати сільські елементи скинчилися невдачно.

Але про те Сербська Демократія, подібно як і інші Соціал-Демократії Балканського пів острова, була і є вірна прінципам Інтернаціоналу.

Соціал-Демократична Партія Сербії взяла чинну участь в політичному життю краю вперше при виборах в 1904 р. голоси її збільшились до 3.133, в 1910 р. до 9.000, в 1912 р. до 25.000 в 1914 р. і до 30.000. В 1912 р. товарищи Лапчевич і азлярович зістали вибрані до парламенту. Лапчевич виголосив промову в Скупщчині в жовтню 1912 р. котра спричинила великий рух за згасненням антагонізму між Балканськими народами стремлячими зорганізуватись в Балканську Федерацію.

Коли в маю 1913 р. сербський премер Пашич виголосив промову проти Болгарії, Сербська Соціал-Демократія голосно запротестувала перша проти того, і представила плян Балканської Федерації. В Маю 1914 р. зараз по закінченю другої Балканської війни, відбулась Конвенція Сербської Соціал-Демократичної Партії в Белграді де приняті одноголосно резолюції, в присутності делегатів висланих Болгарською Соц. Дем. П., про мирне співжиття між Сербією і Болгарією. Болгарський тов. Саканов одержав сердечне приняті. Коли вибухла європейська війна в августі 1914 р. два соціалісти в Сербськім Собраниї голосували проти війни і проти воєнних кредитів. Лапчевич заявив що відвічальність за війну спадає на капіталістів всіх націй з одного боку і з другого на правительство Сербії, котре толерувало інтриги

такої чорносотенної організації як Народна Образа-
на.

Ся промова так само як й соціалістичних послів привела до сильних атаків з боку всіх партій, а соціалістів правительство почало звірські переслідувати.

Війна знищила як політичний так й промисловий робітничий рух.

Найбільше звісний сербський теоретик губокий мислитель і великий учений, Тузович, впав. Партийні газети позакривано одна за другою після безчисленних переслідувань і конфіскат. Остання газета, що найдовше вдержалась, був партійний орган "Радніцкі Новини." Партийні відділи і робітничі юні заперестали існувати.

Знамените діло доконане шістьма членами Белградської мійської Ради з партійними секретарями Лукою Павичевичом і Міланом Драговічом на чолі, котрі змусіли Белградське правительство асігнувати з державної каси, фонди для 25.000 людей котрі опинились в Сербській столиці в крайній нужді. Малі средства мійської каси Белграду але при систематичній праці тих товаришів уратувано сербський пролетаріят від голоду.

Робітничий юнійний рух наскрізь перейнятий клясовою свідомістю і носить характер соціалістичний.

В липню 1914 р. до юній належало 14.300 членів.

Центральна організація знана під іменем генеральної Федерації.

В 1913 р. відбув ся цілий ряд страйків, кот-

рі причинились в великій мірі до скріплення робітничого руху Сербського пролетаріату.

Сербська Соціал-Демократична Робітнича Партія прилучилася до Ціммервальдської Конференції, прийняла ухвали її і була репрезентована на обидвох засіданях конференції.

Секретар С. Д. Р. П. Popovitch, Belgrad, Serbia

КАНАДА.

Канада з її обширною територією хоча й досі дуже рідко заселена, але вже сей один факт ставить її в ряди найбільших хліборобських націй. Вона правдиво називається ся шпихлем світа. Канадійське правительство і велике число організацій провадили енергічну еміграційну кампанію, наслідком чого заманено тисячі робітників до тої "обіцяної землі" не тільки з Європи, але й зі Злучених Держав північної Америки.

Ся іміграція причинила до зросту промислових центрів в певних частях Канади, так що деякі з них центрів тепер дорівнюють великим промисловим містам Америки.

Сталось неминучим, що промислові робітники котрі прийшли до Канади не з англійської землі, мусіли вносити в канадійську політику чимало невдоволення і не довіреність двом старим політичним партіям. Се й привело до засновання соціалістичної організації.

В 1890 р. в Канаді були відділи Американської Соціалістичної Робітничої Партії в Монреалі, Торонто і в Вінніпегу. Незадовго перед роздвоєнням Соціалістичної Роб. Партії в Злучених Дер-

жавах в 1899 р. зістала зорганізована Канадійська Соціалістична Ліга, але тоді найшлось чимало незадоволених з метод боротьби і тактики С. Р. П. В дуже короткім часі зорганізовано 60 Ліг в провінції Онтеріо, а опісля, два роки пізнійше, зорганізовано Соціалістичну Партию Брітіш Колюмбії.

В 1905 р. всі інтуючі в Канаді соціалістичні організації злучено в Соціалістичну Партию Канади.

Газета "Ді Вестерн Кларіон" була тоді партійним органом.

Шлях канадійської партії показав ся терністим, бо робітничі юні майже в цілості є приклонницями старих капіталістичних партій, котрі надгороджують іх тим, що часом дають кільком юнійним провідникам певні уряди.

Але партія все ж, не дивлячись на се, прогресувала, як от показує нижче подана табличка:

Рік	Члени
1903	3.507
1907	3.670
1908	8.697
1909	9.688
1910	10.929
1911	15.852
1912	15.857
1913	17.071

Канадійські соціалісти й досі ще не спромоглисся вислати представителя до Домініяльного Парламенту, за те в 1909 р. вибрали до провін-

ціяльної ради товариша О. Бріяна з Алберти і т-ша Pira з Манітоби в 1915 р.

В 1911 р. повстала друга соціалістична партія, — Соціял-Демократична Партія Канади, котра в січню 1915 р. мала 230 відділів, 82 в Онтеріо, 46 в Бритіш Колюмбії, 45 в Алберті, 20 в Саскачевані, 28 в Манітобі, 8 в Квебек, о один в Новій Скотії; загальне число членів — 5.380.

Три роки тому назад партія мала кілька тижневників і місячників в англійській і інших мовах.

Тепер лише виходить одна газета "Ді Форвард"; вона є офіційним органом Партії. Ся партія пристала до Інтернаціоналу в 1912 р., а соціалістична партія й досі не має звязі з Інтернаціоналом. При провінціальніх виборах в Онтаріо в р 1914 Соціяль-Демократична Партія одержала 6.000 голосів (14 кандидатів) і при муніципальних виборах в Вінніпегу партія одержала 2.000 голосів на свого кандидата проти 2.500 голосів, відданих на кандидата Ліберальної Партії і 3.000 голосів — на кандидата партії Консервативної.

Загальний робітничий рух в Канаді стоїть під великим впливом Американської Федерації Праці. Се є причиною, чому Робітнича Партія, заложена робітничими юніями, розвивалась чимало повільніше ніж в Англії і Австралії.

Національний рух канадійського робітника пересяк ся так званим діктаторством американських лідерів, і тому, противить ся чистому здоровому робітничому рухови.

Робітнича Партія вибрала одного депутата,

Мана до Домініяльного Парляменту, а другий зістав вибраний яко Ліберально-Робітничий член. Канада має разом 166,163 юністів, 104.482 з яких є злучені в Американською Федерацією Праці; 23.813 належать виключно до Канадійських Юній.

Робітничі юнії мали в

Році	Членів
1911	133.132
1912	160.120
1913	175.799
1914	166.163
1915	143.343

Війна відбилась дуже шкідливо на робітничім русі Канади.

ЯПОНІЯ.

За февдалізму в Японії були лише чотири кляси: "Самураї (жовніри) рільники, робітники і купці. Робітничий рух в теперішнім сенсі того слова, не існував в Японії до Хінсько-Японської війни 1894-95 р.

Побіда над Хінами і одержане відшкодовання дали великий товчок до розвитку промислу і консеквентне збільшене робітників дало почия до робітничих заворушень і страйків.

Перед тим були Японці, котрі студіювали робітничі рухи в Європі і Америці і котрі пробували заінтересувати японських робітників тим, але вони не мали тоді успіху, бо се були чужі доктрини, доктрини західного світа, і, крім того,

ні один з тих японців не був робітником — всі були інтелігенти.

Правдивий робітничий рух в Японії роспочався в літі 1897 р. Зорганізовано тоді товариство із ріжних робітників, переважне число становили між ним друкарі і зелізничні робітники.

Се сталося кілька місяців зараз по зорганізованю юнії зелізничних робітників в Токіо, котра швидко здобулась на 1000 членів. Друкарі послідували приміру зелізничних робітників і заложили свою окрему юнію. В зимі 1898 р. зістала зорганізована на Ніпонській зелізній дорозі юнія кочегарників і машиністів з більше як 1000 членів. Се була перша юнія, що повстала в наслідок страйку.

Кілька тисяч робітників вийшли тоді на страйк, і се був перший, систематично перепропагандуваний страйк в Японії.

Страйкери добились всього що хотіли. Ся юнія тепер має біля 10.000 єн страйкового фонду, має шість тисяч членів належачих до 42 відділів, розкиданих по цілій Японії.

Вона виплатила в протягу минувших чотирох літ більше як 8.000 єн яко посмертну, страйкову і хоробну запомогу.

Вона видає в Токіо двомісячний орган "Робітничий Світ."

Друкарська юнія теж має свій місячний орган.

З 1895 по 1899 р. р. в Японії почав ся початок дуже обіцюючого робітничого руху. І він дійсно розвинув ся тоді. Але скоро політичне положене в краю змінилось. В 1900 році видано но-

вий імперський закон, котрий відразу став ся величезною тамою для дальншого розвитку робітничого руху.

Історія Соціалістичного руху в Японії носить сліди переслідувань і заборон.

Започаткований в 1899 р. кількома молодими людьми в Токіо, спочатку він носив просто науковий характер, се був дискусійний кружок кількох одиниць котрі запізналися з Соціалізмом під час свого побуту в Європі або Америці.

Місячні мітинги відбувались в церкві. Се змінилось тоді як юнія зелінодорожних робітників на своїм річнім мітінгу прийняла резолюцію про прийняття соціалістичних прінципів до своєї програми. Дискусійний кружок, що збирав ся на мітинги в церкві, так зрадів, що постава ся оснувати формально соціалістичну Партію і саме в майськім числі газети "Робітничий Світ", в 1901 р. надруковано маніфест і партійну програму.

Але ся партія не довго прожила.

Правительство розвязало соціалістичну партію, її орган і чотири не соціалістичних щоденних газет в Токіо, котрі надруковали маніфест Партії. Соціалісти заложили тоді Соціалістичне товариство і почали просвітну роботу. Вони відбували регулярні місячні агітаційні мітинги, на котрих завжди було чимало слухачів; за вступ брали по 10ц. і в скорі в них повстав великий агітаційний фонд. Під час Російсько-Японської війни соціалісти вели енергічну противоєнну агітацію і побільшили число членів до пяти тисяч мужчин і жінок.

Тепер вони видають тижневу газету, роспов-

сюднюють агітаційну літературу і устроують мітінги по всім краю.

Але і тепер японські товариші мусять бути обережні і трактувати Соціалізм як наукове питання. Ім забороняють говорити про соціалістичний рух в Японії а тим більше в Європі і Америці.

В Японії існує й другий рід "робітничого" руху який піддержує правительство. Рух сей зоветься "Ю-ай кай" і його контролюють ріжні буржуазні реформатори, на чолі з Б. Зузукі, котрий був делегатом на конвенцію Американської Федерації Праці в 1915 р. Ся організація нараховує кілька тисяч членів. В серпню 1916 р. увійшов новий фабричний закон, дуже шкідливий для робітників. Після того закону фабрикантам вільно чаймати до праці дітей на 14 годин в добу і приймати до роботи на фабриках малолітніх хлопців і дівчат.

ІТАЛІЯ.

Соціалістична Партія Італії з першого дня війни частково була одноголосна в поборюванню всякої спроби взяти участь в світовій війні. Кількаразово критикувано позицію Німецької Соціал-Демократії і отверто пятнувалось Австрійську Партію за піддержуване доктрини "Бургфреден" не роблячи виключення й для парламентарних послів.

Також так само рішуче пятновано французьких і англійських соціалістів, котрі піддержували війну. Італійська Соціалістична Партія негайно і одностайно взяла участь в реорганізації інтернаціональних сил соціалістичного руху. Се була єдн

на велика партія котра підписала і піддержувала стремління першої циммервальдської конференції.

Коли в 1912 р. офіціяльні партійні організації виступали проти Тріполської авантюри Бессолаті, один з найчастійших бесідників в парламенті, і Подрека, редактор впливової газети, "Л'Асіно", з двома другими послами, сприяли правительенній політиці, консеквентно, зістали виключені з Партії на Конгресі 1912 р. Партія тепер переживає крізу. З 38 послів, 16 вступили до Партії Реформістів, котра, хочай зискала чимало членства і здобула вплив в парламенті, однаке не зростає так швидко як соціалістична партія, яка тепер більше з єднана і більше сильна ніж коли би то не було.

Партія Реформістів, при реорганізації міністерства в маю 1916 р. успіла в посадженю Бісолаті і трьох других на міністерські крісла, де вони були найдикійшими і найришучійшими прихильниками війни.

Партія терпіла довго від частих непорозумінь і ріжниць в розумінню соціалістичних прінципів і тактики, що й обясняє повільний зрост організації.

Ріжниці не були чисто політичного характеру. Боротьба між Промисловими юністами і Сіндікалістами в робітничім русі, мала важний вплив на партію. Слідуюча табличка показує зрост членства партії:

1900	19.000
1901	37.000
1904	45.000
1908	40.000

1910	30.000
1912	25.000
1913	37.000
1914	42.000
1915	49.000

Наслідки виборів представляють так:

Рік	Голоси	Посли
1892	26.000	6
1900	175.000	32
1904	320.000	40
1909	339.000	40
1913	960.000	59

В 1913 р. Реформісти здобули 200.000 голосів за своїми кандидатами і вибрали 21 представителів.

Перед тим як реформісти пірвали з партією було 29 соціалістичних послів в парляменті.

Промисловий рух ділить ся на дві протилежні групи, одна так звана група **реформістів**; друга, **Сіндікалістські організації**. Обі групи мають свої центральні організації.

"Конфедеразіоне Дженерале ді Лаворо" є старшою федерацією. Вона стоїть в близьких зносинах з соціалістичною партією і одобрює її позицію супроти війни, в той час як "**Юніон Сіндікало**", поборює всяку політичну акцію і добачує в загальнім страйку головну силу робітничої кляси. Подібно французькій організації теж, вона була за вмішанням Італії до війни і за "Буркфреден."

"Ді Конферазіоне Дженерале ді Лаворо" нараховувала 321.000 членів в 1913 р. перед тим як

вона втратила 63.000 членів в лиці зелінодорожніх робітників, котрі цілою своєю організацією вступили до Сіндікалістських центральних організацій.

А з того часу показав ся швидкий зрост ії.

В 1914 р. під її прапором було 420.000 членів, тоді як "Юніон Сіндікале" нараховує в своїх рядах лише 120.000 членів.

Рух серед землеробів являєть ся важним фактором в житю загально італійського робітничого руху. Землероби зорганізовані в Національну Федерацію і нараховується ся їх до 165.000. Італія й досі має понад 10 міліонів хліборобів, проти п'ять міліонів промислових, фабричних робітників.

Від початку війни там почалось страшне зменшене іміграції. В 1914 р. 245.000 осіб виїмігрувало до Європи, і 233.144 до Америки. В 1913 вони нарахувались в числі 319.132.

Число імігрантів зменьшилось більше як на половину в першій половині року, коли вибухла війна. Сіцилія, Венеція і Ломбардо давала найбільше число іміграції.

Секретар Італійської Соціялістичної Партії:
C. Lazzari Via Del Seminario 87 Rome.

ХІНИ.

Колективістична ідея в Хінах є так стара як сама Хінська цівілізація — біля 4000 літ. Так що зовсім природно що соціялістична фільозофія найшла свій ґрунт в тім краю. "Все людство" сказав мудрий Конфуцій "може однакове тіло і однаковий розум". І тому все людство мусить почуватись однаково і ділати однаково."

Дійсний соціалістичний рух в Хінах — дуже молодий, бо розпочав ся він трохи більше як п'ять літ тому назад.

Він проявив ся в Соціалістичній Партії, котра жила і зростала не дивлячись на переслідування.

Була там такоже напів соціалістична партія, організація на десять літ старша ніж революційний соціалістичний рух, котрий під проводом Сун Йат Сена, мав характер Національної Робітничої Партії з чисто хінськими ідеалами, в замітнім контрасті до революційного, пролетарського характеру Соціалістичної Партії.

В 1911 повстало перша соціалістична організація і перша соціалістична газета "Соціалістична Звізда". Через три місяці сей рух, піддержаній першою Хінською Революцією, розійшов ся по цілих Хінах. Чимало соціалістів вибрано до парламенту ново заснованої Хінської Республіки.

Чанг Чі, президент першого Сенату, був соціаліст, котрий поберав освіту в Парижі і був там близьким приятелем Жореса. Ма Су, Сун Ят Сен редактор найбільш революційної газети "Хінський Республікан", котра виходить в англійській мові, є соціаліст.

В дуже короткім протягу часу повстало в Хінах 50 соціалістичних газет; повстало чимало без платних шкіл; Соціалістичні робітничі юні і жіночі росли і розвивались, розповсюдено чимало соціалістичної літератури, а соціалістичні вандруючі театри обіхали цілий край.

І зовсім не дивниця, що правляча кляса, а особливо Ян Ші Кай, зрадник революції, котрий

покористував ся інтересами Хінського народа для осягнення своїх особистих цілей здобутя сили, -- мусіла тремтіти перед знаменним розвитком соціялістичного руху, і почали шукати средств до знищеня його. Вони хопились ганебних способів переслідування: соціалістичні організації розвязували; майно поконфіскували; провідників ув'язнено і багатьох страчено. Лише англійська головна кватира в Шанхаю спаслась від руїни.

Провідником соціалістичного руху був Кяєг Канг Ху, професор Пекінського університету, один з тих що видавав кілька радикальних газет.

Після його власної заяви, він став соціалістом почасти завдяки книжці Бебля "Жінка і Соціалізм." Яко результат сего він агітував за школами для жінок.

Їого перша соціалістична промова "Жінка і соціалістичний рух" проголошена в червню 1911 р. в Чі Кіянг, зістала широко росповсюднена в формі листючок і спричинила перші переслідування соціалістів в Хінах.

Се такоже причинилось до основання першого Соціалістичного Клубу в Шанхаю, котрий носив характер науковий; в нім 50 мужчин і жінок студіювали прінципи соціалістичної фільозофії. Тимчасом роспочалась перша революція в Полудневих Хінах, в Нанкові.

З-го падолиста 1911 р. м. Шанхай опинилось в руках революціонерів.

Клуб переіменував ся в Соціалістичну Партию і негайно вислав організаторів в східні провінції Хін, газета "Соціалістична Звізда" почала виходити що дні і здобула велике число читачів.

Число членства невозорганізованої Соціялістичної партії почало швидко зростати.

5-го падолиста скликано перший партійний зізд до м. Шанхаю, на котрім принято програму. Як треба сподіватись, то лише кількох Хінських соціялістів ясно розуміли Марксівську фільософію, але вони сильно злучились за для одної цілі, — задля заведення Соціялістичної Республіки. В констітуції вони домагались звичайно володіння (не приватного) на землі і знаряддя витвору, а робітничі домагання мали ось такі точки:

1. Заведене Республіканської форми правління
2. Знесене всіх расових ріжниць.
3. Знесене всіх форм феодальної неповільності, і заведене прінципу рівності перед правом.
4. Знесене всіх дідичних спадщин.
5. Вільної і загальної шкільної науки для всіх.
6. Знесене всіх титулів і каст.
7. Наложення податку на землю і знесене всіх особистих податків.
8. Знесене армії і флоти.

Тридцять соціялістів, котрі були вибрані до першого республіканського парляменту внесли законопроєкти про рівне, пряме і тайне голосування, про публичні школи, про знесене торгові жінками. Не один з тих законопроєктів не дочекався голосування з причини розвязання парляменту Ян-Ші-Каєм.

"Партія мала тоді, сказав Кіянг Кань Гу" понад 100 відділів і кождий відділ мав свого іструектора учителя — бо більшість членства не вміла читати. Агітатори і організатори, більшість з них працювала без жадної платні, розіхались по всім

краю.

Партія посідає власну друкарню і видає три газети: "Денну Соціалістичну Звізду", Тижневий Соціалістичний Бюллетень" і "Місячний Соціалістичний Бюллетень."

Між агітаційними листками і брошурами відданими партією, найбільшою популярністю тішився "Комуністичний Маніфест."

Крім того чимало відділів видавали свої власні газети так що всіх їх нараховувалось вже до 50.

Було теж біля 10-15 приватних соціалістичного характеру видань.

Поруч з соціалістичним рухом народжувався і розвивався анархістичний рух, котрий приносив чимало клопотів партійним організаціям саме тоді як анархісти вступили в ряди партії і почали там пропагувати свої ідеї.

На другім партійнім зізді дійшло до того, що соціалістичний рух очистився від анархістичного налету. Але часті непорозуміння соціалістів з анархістами приносили чималу шкоду соціалістичному рухові. Народилася також опозиція проти соціалістичної партії й в рядах буржуазійних. Рух трохи ослаб. Друга революція в липню 1913 р. прийшла вже за пізно і зістала потоплена в крові. Парламент розвязано і заряджено нові вибори після недемократичної методи.

Сотки соціалістів позбавлено життя і цілу партію яко легальний політичний чинник знищено. Але не дивлячись на переслідування, тисячі свідомих соціалістів провадять далі тайну агітацію.

Вони були найбільше важним чинником в за-

гадочній хоробі і смерти Ян-Ші-Кая в червні 1916 р. і скиненю його імперіялістичного правителства, а заведення на його місце чесної, конституційної форми правління, заведеної теперішним віце-президентом Лі-Йан-Хунгом.

ПОЛЬЩА.

Соціялістичний рух в Рос. Польщі старший ніж в Росії. Він зродився в других частинах колишнього Польського Королівства, ось приміром в Krakovі і Львові, де соціялісти завжди мали чималий вплив на тамошній соціялістичний рух. Се, правдоподібно, є причиною, що Польський Соціалізм більше націоналістичний по своєму характеру ніж який інший рух серед поневолених народів.

В частині Польщі приналежній під Росію є три соціялістичні партії. Соціал-Демократія Королівства Польського і Литви і радикальне крило Польської Соціялістичної Партиї (П. П. С.) є частинами загально російського соціялістичного руху і як такі, працюють вони для приспішення Російської Революції, і з тим в'язуть справу визволення Польщі. Третя, найбільша частина П. П. С. тісно звязана з австрійською П. П. С., котра підтримує знані Польські Легіони і добачує в побіді Тевтонської сили здійснене своїх національних ідеалів. Розєдання в П. П. С. що відбулось більше як десять літ тому назад, зістало спричинене тим фактом, що прихильники старої (націоналістичної) визвольної програми стреміли наявляти революційним організаціям тактику терору проти царського правителства.

Вони організували "замахи" на урядників і в тих замахах справді вбили кількох жовнірів. Ціла П. П. С. була відвічальна за сю тактику до 1906 р. бо її на девятім партійнім конгресі, центральний комітет і центральний орган, який був в руках теперішнього лівого крила, підтримував ту тактику і боронив її проти атаків, що спались з боку Соціал-Демократії. Але коли політичний масовий рух всього Російського пролетаріату дійшов до найбільшого щабля розвитку, показалось ясним, що ті атаки на твердині Російського правительства не були частиною пролетарської революційної боротьби. Тоді й настав зворот в П. П. С. в її частях.

При виборах, заряджених Німцями в Варшаві в червні 1916 р. націоналістичне крило П. П. С. зістало признане офіціяльною політичною партією. Воно спромоглось здобути тоді 5.916 голосів і 2 місця в міській раді, в той час, як Соціал-Демократія, котра була жорстоко переслідувана завойовниками здобула лише 2.631 голосів.

Тепер тяжко зауважити **робітничу організацію** в Польщі. Але в Варшаві і Лодзі і в кількох інших промислових містах, почали проявлятись зусилля до відновлення промислової організації. В Варшаві, в січні 1916 р. зорганізовано юнійну робітничу федерацію з робітників; каменярів, металістів, малярів і кравців.

Відкрито бюро праці і роспочато просвітіту роботу.

В теперішнім часі в Варшаві нараховується 9 робітничих юній, що визнають модерний, незалежний робітничий рух.

Услівя під якими їх приходить ся працювати, страшенно прикрі; нужда і терпіння робітничої кляси — невимовні. Промисл в Варшаві і Лодзі майже цілковито припинений, наслідком війни.

ШВАЙЦАРІЯ.

Швейцарська соціально-політична історія має деякі особливі прикмети.

Перше є, заведене республиканських інстітутій, котрі в малих гірських провінціях (кантонах) являють ся взорцем демократичності; зновож другі богатші являють ся кублом олігархії і купців і великих землевласників.

, Населене, — широкі народні маси, були аж досі мужиками, дрібними землевласниками. Певні ручні ремесла (такі як годинникарство) довго практикувались в деяких кантонах. В інших кантонах знов люди по найбільшості служили в готелях і ресторанах яко прислуга. Ні перші ні другі з них не представляли матеріялу здатного до робітничого руху, Лише в протягу останніх тридцяти літ, коли почато добувати електричну силу з водопадів, зросло велике число пролетарів, котрі становлять ґрунт під соціалістичну організацію, вони зістали заложені соціалістами.

цію. Нарешті, Швейцарія має велике число імігрантів — зарібників (з Франції, Німеччини і Італії) котрі не є горожанами краю.

Найстаршою політичною організацією робітничої кляси є "Грютлі Юніон", що повстала в 1838 р.

Спершу будучи потрохи радикально-демократичною, вона в 1878 р. прийняла засади соціаліз-

му а в 1901 р. вона вступила (задержуючи свою автономію) до Соціал-Демократичної Партії, котра зістала зорганізована під впливом марксізму.

Партія не занедбувала послугуватись ініціативою і референдумом, але успіхи її були незначні.

В 1903 р. вона поборола закон, обмежувавший свободу преси, а в 1906 р. реакційний виборчий закон; але її позитивні пропозиції про соціальні і робітничі права в багатьох случаях провалились завдяки голосам селян, торговців і службових в готелях.

В 1902 р. партія здобула 55.000 голосів і вибрала сімох послів до Державної Ради. Її голоси підносились до числа 10.000 в 1905 р. і до 120.000 в 1911 р., коли то партія завоювала 15 місць. В осени 1914 р. її голоси ще збільшилися і вибрали 18 соціалістичних послів (Державна Рада має біля 200 всіх послів). Партія має теж одного представителя в найвищій Раді всіх стейтів. В 1912 р. було 212 соціалістів між 2907 членами в радах різних кантонів; з того часу, і навіть й під час війни, здобуто багато більше місць в різних громадських управах, в м. Берні, Цюриху і інших.

В 1912 р. партія мала біля 23.000 членів, а в осені 1914 р. — 33.238.

Під осень 1915 р. число се впало до 29.585 переважно з причин безробіття. Дві партійні газети за час війни перестали виходити, але біля п'ятнадцяти виходять ще й досі.

Крім головної Соціал-Демократичної Партії є там Жіноча Соціалістична Федерація і Товариство Молодих Соціалістів, останнє має 2.000 членів.

Партійний зізд в Аарau в падолицті 1915 р. одобрив Ціммервальдські резолюції і завізвав пролетаріят всіх воюючих країв взяти революційну акцію для закінчення війни.

Федерація промислових юній, основана в 1882 р. мала 5.300 членів, в 1888 — 27.000, в 1903 — 70.000, в 1912 і понад 89.000 перед вибухом війни. Вона втратила 30.000 членів в протязу кількох місяців, але швидко наїгнала втрату. Федерація працює в близькій гармонії з партією.

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ.

Федерація Кооперативних Консумерів мала 230 відділів і 150.000 членів в 1911 р. — кождий один напіть жителів республіки. Її оборот становив суму 6.400.000 в тім році, а оборот льокальних склепів був в п'ять раз більший.

Одна п'ята членів кооперативи припадає на Базельський кантон. Як партія так і юнії були дуже активні з самого початку війни — уряджували великі демонстрації для піддержання інтернаціонального духа пролетаріату; боролись за побільшене заробітної платні; натискали на правительство аби воно помагало безробітним і не піднісцило цін на житєві средства; поборювали мілітаризм й врешті старались піддержувати дружні зносини між соціалістами воюючих країн, та за кликали їх до боротьби за мир.

ПОРТУГАЛІЯ.

Португалія довго була одною з найбільше непоступових країн в Європі; продажне лихе пра-

вительство, страшна бідність і темнота (83% неграмотних в 1909 р.) без релігійної свободи і лихо розвинений промисл — ото стан того краю.

Соціялістична Партія повстала в 1876 р. під впливом Ляфарга і других Іспанських Інтернаціоналістів.

Через 40 літ вона ледво животіла, зносячи гвалтовні переслідування і борючись з анархістичними тенденціями, зроджуваними відсталими економічними і політичними услівями.

Від часу скинення монархії в жовтню 1910 р., розділення церкви від держави в 1911 р. і при загальнім економічнім і духовім відродженню, вона зробила ліпший поступ.

В Конгресі є лише один соціаліст, Маноель Джос да Сільва, друкар з Оporto.

Партія мала около 1000 членів в осені 1910 р., але в 1913 число зросло вже до 3.300. В тім році партія здобула чимало місць в міських радах.

Робітнича організація обмежується кількома містами і була під анархістичним впливом і проводом. Пізнійше юнійний рух почав зростати і прибирати характер соціалістичний. Перший загальний юнійний Конгрес відбувся в 1914 р.

Підвищене цін на житеві средства і безпорядочність в торговлі, викликана війною спричинила чимало страйків і голодових бунтів в Лісабоні і скрізь, що було "усердно" здушуване військовою силою.

Шестий річний зізд партії в осені 1915 р., одобрав Ціммервальдські резолюції і вибрав т. т. Ногуєру і Сільву членами Інтернаціонального Соціялістичного Бюро і Антонія Франціска Перієра

редактором партійного органу "О' Комбет". Слідуючий зізд має бути в Коїмбрі в 1917 р.

УГОРЩИНА.

В сій "вільній" нації, контролюваній "Лібералами", закони про організацію і збори до того реакційні, що не було змоги збудувати соціалістичну організацію.

Робітники, члени юнії, котрі бажали піддержувати соціалістичний рух, платили свій соціалістичний податок до спеціальної організації при юнії. Тому робітничі юнії є хребтом Соціалістичної Партиї, бо без їх піддержки навіть найскромнійша соціалістична організація немислима. І тому трудно определити число членства соціалістичної партії. В 1914 р. там було 61.300 членів. В 1913 р. там було 111,966 юністів; в 1914 р. число їх дійшло до 134.600.

Голосоване, в Угорщині, являється привілеєйм посідаючої кляси і поділене між великими феодальними землевласниками і ліберальными буржуями. Селянин абсолютно а промислова робітнича кляса майже цілком позбавлені політичних прав.

І все таки Соціал-Демократія з 136 представниками в ріжних громадських інституціях, здобула 85,000 голосів в останніх краєвих виборах, правда що не мала спромоги вислати представителя до парламенту. Але реакційний характер політичних обставин в Угорщині не значить зовсім що революційні змагання неможливі.

Партія протягом більше як десять літ боро-

ла ся з подиву гідною енергією і завзятем за більшу політичну волю. Фактично се завдячує частим народним демонстраціям і протест мітінгам що адміністрація графа Тіши нарешті (1914 р.) змушенна була взяти під увагу так звану реформу виборчого закону що, в дійсності звернуло політику в бік лішого.

Після нового виборчого закону, в містах кождий чоловік котрий має поза 30 літ життя, і може читати і писати, а крім того виповнити число інших вимог, має мати право голосу.

В Будапешті, з понад 100.000 робітників в 30 літнім віку, на силу 40.000 підходять під вимоги закону, після якого вони мають право голосування. Тому робітничі голоси не важний фактор в політичнім життю Угорщини.

Угорщина теж має свою націоналістичну справу, хоча вона не доводить до таких конфліктів і непорозумінь як в Австрії.

Угри (Мадяри) хоча вони не є в більшості між другими расами Угорщини, держать у привілейовану позицію, котрі перемогли й Німців, й Славян й Румунів і змусили їх організуватись як національні союзи.

Відношене Угорської Соціал-Демократії до війни не може бути висунене офіційно перед світовий форум, бо там нема Соціалістів в Парламенті, а цензура старанно душила всі спроби критики правительства.

Преса і всі видання партійної екзекутиви вказує що партія не сприяє з партійною більшістю ані Австрії ані Німеччині ані з партійною більшістю соціалістів союзних держав. В усякому разі

там не було "гармонійного співділання" між партійними і юнійними силами а "ліберальним" правителством.

Угорську партійну пресу становить денник в угорській мові п. н. "Непшава", тижневник в німецькій мові "Волкстіме", одна румунська, одна сербська і одна словацька газета і кілька льокальних соціалістичних газет в Касса, Пече, Темесвар, Пошони і в Фюм (Італійська). Науковий соціялістичний орган "Соціалізмус" видається місячно.

В 1913 р. партія складалась з 66 партійно-робітничих юнійних організацій в Будапешті і 234 в інших містах краю.

Угорський жіночий рух і рух молодіжі заповідав ся дуже добре в останніх роках не тільки в промислових центрах, але й між сільським хліборобським пролетаріатом.

Робітничий юнійний рух, коли взяти на увагу не розвиненість державного промислу, є дуже добрий. В 1909 р. там було 85.266 членів; в січню 1914 р. число членів зросло до 134.600 (110.300 мужчин і 24.300 жінщин.) Число зорганізованих жінок зростало багато швидче ніж число мужчин. Зріст робітничого юнійного руху показується так

рік	членів
1901	9.999
1902	15.270
1903	41.188
1904	53.169
1905	71.173
1906	129.332
1907	130.332

1908	102.054
1909	85.266
1910	101.657
1911	110.432
1912	106.570
1913	111.966
1914	134.600

Замітна втрата членства в 1909 і повільний згіст з того часу завдячується кількаразовим промисловим крізм і періоду особливо брутальних переслідувань робітничих юній і соціалістів.

Організація землеробських робітників була особливо многообіцяюча. Ім не вільно було організуватись аж до 1906 р. коли вони започатковали організацію з 13.814 член., котре то число зросло до 48.616 членів в 1907 р.

Пізніше, як сильний хліборобський страйк мало що не вибух, правительство на домаганє великих землевласників до того старанно і брутально почало переслідувати ті організації, що вони майже перестали зовсім існувати.

Кооперативний рух в Угорщині розвинувся швидко в останнім десятиліттю. Великі коопераційні товариства існують на провінції в більших містах і кілька мануфактурних підприємств вибивають ся на що раз ліпшу дорогу в будуччині.

НОВА ЗЕЛЯНДІЯ:

Нова Зеландія уважається найпоступовійшою країною в світі, яко земля *Socialisme Sans Phrase*, але там до 1912 р. властиво кажучи

не було дійсного соціалістичного руху.

Робітниче правлінє не було розультатом орга нізованого робітничого руху. Річард Седдон, ко трий став головним міністром в 1893 р. був угле копом, а зістав вибраний міністром і через 13 літ був на своїм становищі горячо піддержува ний робітниками.

Найголовнішими резултатами правління Се дана було заведене примусової арбітрації для за лагодження робітничих спорів з капіталістами, оподатковане великих землевласників після вар тости маєтків, ухвалене закона про жіночу рівно правність і богато інших.

В 1913 р. відбув ся конгрес робітничих орга ній в ціли реформації робітничого руху. В резуль таті сего повстала Федерація праці, організація для боротьби робітників на промисловім полю і Соціал-демократична партія для політичної бо ротьби.

На спільнім конгресі Федерації Праці Соціал-Демократичної Партиї, котрий відбував ся в черв ню 1916 р. зорганізувано Нову Зеляндську Робітничу Партию. Програма партії ставить своєю кін цевою цілю: "усуспільнене средств і орудій ви твору:"

ЧІЛІ.

В 1887 р. в Чілі повстала Демократична Пар тія, що складалась переважно з робітників і по діляла вона соціалістичні стремління.

В 1897 р. партія здобула два місця і нарешті в 1901 р. три місця. В 1906 р. вона післала шість

своїх кандидатів, але три опісля, по провіреню голосування, не призано правними.

Під теперішну пору вона має до 80 представителів в мійських радах, а її голоси зросли до числа 18.000.

В 1912 р. Соціалістична Робітнича Партія вибрала свого представника до парламенту, але він не був послом через те, що відмовився присягати. Так що партія лишилась без парламентарної репрезентації, але за те вона роспочала енергічну просвітну кампанію і помогала зростові юній і кооперативних організацій. В 1915 р. Соціалістична Робітнича Партія відбула перший зізд в Сант-Яго на якім ухвалено видавати партійний орган "Вангардія."

ПОЛУДНЕВА АФРИКА.

Заложене Робітникої Партії в Полудневій Африці при кінці 1909 р. показало многообіцюючи наслідки для робітничого руху в будуччині. В 1910 р. вибрано 4 представителів, а трохи опісля місто Іоанесбург стало майже наскрізь соціалістичне.

Але в скорі за тим почалась гірка боротьба між капіталом і працею, в якій правительство в особі генерала Луїса Бота взяла односторонню позицію.

Поставлено міліцію аби помогала капіталістам побідити робітників. Гострий конфлікт був в 1913 р. Правительство хопилося крайніх мір і депортовано звідтам найактивніших робітничих провідників. Генеральний страйк на се був відповідю.

В Трансвалю, де страйковий рух був найсильніший, 23 з 25 вибраних послів були членами Робітничої Партії. Голоси Робітничої Партії були 26.108, Консервативної партії 12.305 а Націоналістичної 3.029. В Трансвалю Парлямент складався з 45 послів, так що Робітнича Партія через своїх представителів контролювала правительство. Як тільки вибухла війна то загальні перспективи для Робітничої партії при виборах в 1915 р. були дуже добре, але війна спричинила роздвоєння руху. Провідник партії Кресвел котрій поїхав до Англії аби заобезпечитись помічю тамошніх соціалістів повернув назад зовсім не тим ким він передше був. Він став патріотом і пішов рука в руку з генералом Ботом "оборонити вітчину". Се викликало великий протест в тих членів робітничої кляси, котрі че признавали вооруженої дружби між капіталом і працею. Спори привели вкінци до того, що 20 звісних діячів партії покинули її ряди. Між чими В. Андрюс, перед самими виборами виступив з партії. Сі товариші видали маніфест, в котрім вони заявили, що інтернаціональна солідарність важніша ніж побіда Великої Британії.

Замість сімох членів парляменту при нових виборах число зменшилось до 4. Ані "майор" Кресвел ані Андрюс не зістали вибрані.

Інтернаціоналістичні елементи, під проводом Андрюса і Івана Джонса зорганізували Інтернаціональну лігу, котра зараз почала видавати свій орган "Ді Інтернашонал."

ЛАТИНСЬКА АБО ПОЛУДНЕВА АМЕРИКА.

Ані політичні, ані економічні усілія не сприяли пролетарському рухови в Латинській Америці. Навіть як й модерний промисл подекуди трохи проявляв ся і розвивав ся, він переважно був в посіданю чужніців, з заграниці, і сей екзотичний характер капіталізму в тих країнах тамував нормальній розвиток пролетарського руху.

Народні маси не просвічені, живуть в нужденних обставинах, не ставлять високих вимог в житю і позбавлені політичних стремлінь і аспірацій. Під ліберально республиканськими констітуціями, істнуючими більше лише на папері, в більшості стейтах, мала купка павуків — землевласників, купців і банкерів, держать владу в своїх руках, при всякій нагоді спродають природні богацтва своїх країв Європейським і Американським капіталістам. Але про те в останніх двох десятиліттях Соціалістичний і робітничий рух все таки до якогось степеня проявив ся і здобув собі ґрунт.

АРГЕНТИНА.

Аргентина є на першім місци, завдяки найбільше розвиненій індустрії, а по часті й тому, що до Аргентини наїхало чимало робітників з більше передових націй, переважно з Німеччини і Італії.

Соціалістична Партія зістала основана в 1896 році.

Вона була презентована на Інтернаціональних Соціалістичних Конгресах і в Інтернаціональнім Соціалістичнім Бюрі від р. 1904, брала участь

в усіх загальних виборах, працювала для розвитку трейдюніонізму і за заведене робітниче

голос. в 1904 р. і знов те саме число в 19⁰⁵ —
вдяки своєму протесту проти нахабного
відмінання страйків, а ще більше почала вони ціні-
ти завдяки агітаційній турі тов. Жана Жореса
1911 р. Ії голоси зростали до 3.500, до 5.212
7.000 а в 1912 р. число голосів зросло до 22.000
соціалісти вибрали двох своїх послів.

В 1913 вона здобула два місця більш в Сенаті. В 1914 р. вона ще побільшила свою пресентацію до сенату посилаючи туда 9 постів партія дісталася тоді 40.000 голосів.

Партія мала 4.000 членів в 1912 р. і з того часу число членів значно збільшилось,

Секретарем партійним є Антоніо де Токрес а партійним органом є газета "Вангардія" що виходить в Буенос Айрес, окрім неї виходять ще 10 тижневих газет.

Юнійний рух їй досі слабий, будучи розділений на анархістичне, проти-політичне крило соціалістичне.

Кооперативний рух не дуже сильний.

В Липню 1915 р. партія мала свій десятий з'їзд, на котрім вона ухвалила скликати в 1916 р. з'їзд робітничих організацій, цілої полуднової Америки, котрі признають ідеї інтернаціоналізму

БРАЗІЛІЯ.

В Бразілії робітничий рух існував якийсь час між численною іміграцією в містах: Ріо-де-

Жанейро, Сао Пауло і в Багія; виходила там італіянська щоденна соціалістична газета "Аван-ті" і німецька тижнева "Форвартс". Пізніше кілька туземців, говорячих португальською мовою за хопились соціалістичним рухом і в 1916 р. повстала там Соціалістична Партія з 4 відділів поза виміненими вижче містами; та партія мала газету писану португальською мовою; а виходила вона в Сао Пауло.

УРУГВАЙ.

Уругвай є найменьшою і в багатьох случаях найбільше поступовою з усіх південних американських республик.

Земельна власність широко розтягнута і се зміцнило сентімент політичної демократії. Одна четверта населення живе в столиці республіки.

Соціалістичний і робітничий рух переважно централізується в тім місті.

Соціалістична Партія зістала зорганізована в 1905 р. В 1911 р. при помочі радикалів, вона вибрала проф. Еміліо Фругоні до парламенту. Партія має 500 добре стоячих членів і дві тижневі газети. Органом є "Ель Соціаліста"; виходить в Монтевідео.

КУБА.

В Кубі не богато соціалістів, а більше анархістів.

Зі зростом промислу від часу відділення Куби від Іспанії, Соціалізм і робітничі організації теж

зросли. Соціалістична Партія повстала в 1910 р. прилучилася до Інтернаціонального Соціалістичного Бюро. Головна управа містилась під ч. "86 вія Сан Радгаель, Гавана. Органом її є: "Соціаліста", тижневник.

ПОРТО РІКО

В Порто Ріко соціалістичний рух, під проводом Сантьяго Іглесіас і Едуардо Конде, зявився негайно після анексії, і був представлений на першім зізді Американській Соціалістичної Партії в Індіянополісі в 1901 р.

Сей гарний початок однаке показав ся недозрілим. Здецидований соціалістичний характер організації зник, оставляючи малий слід по собі в формі юнійного руху, звязаного з Американською Федерацією Праці. В 1908 р. все ж зістала зорганізована в Арецібо Робітнича Партія, котра прийняла прінципи Соціалізму.

В березні 1915 р. відбулась перша Конвенція партії в Кайей, на якій 14 секцій були представлені. На конвенції піднесено думку про прилучене до Америк. Соц. Парт.

На початку 1916 р. щось біля 20.000 робітників на цукрових плянтаціях вели уперту боротьбу за 8 год. робочий день і збільшеннє плати. Поліція по звірськи загашувала страйк, ранивши і убивши чимало робітників.

ІНТЕРНАЦІОНАЛ МОЛОДІЖИ.

В кождій країні де соціалістичний рух завоював

своє місце, повстали й соціалістичні організації між молодіжю.

Декотрі з тих організацій правда слабкі, але деякі займають немалозначні позиції на арені робітничого руху. Рух між молодіжю звичайно там сильний де сильний загальний робітничий рух.

Найсильніший рух є в Німеччині, Австрії, Швейцарії і Скандинавських країнах.

Перед війною **Антернаціональне Бюро молодих соціалістів** було в Відню, головою був Данненберг, оден з найбільше революційних людей австрійського руху. З 1913 р. організація молодих соціалістів мала свою квартиру в Цуриху, а секретарем був Люнсенберг. Організація видавала свій орган "Молодий Інтернаціонал", котрий виходив раз на три місяці, і найголовнійшим завданням своїм ставив привернене інтернаціональній соцідарності. Дня 4-го, 5-го і 6-го цвітня 1915 р. відбулася інтернаціональна конференція в Берні, (Швейцарія), на якій були делегати з Данії, Швеції, Італії, Росії, Польщі, Голяндії, Болгарії, Швейцарії і Німеччини.

Організація молодих соціалістів в Італії нараховувала перед війною в своїх рядах 10.000.

Війна розбила рух. Чимало з членів забрано до армії, а позісталих тяжко переслідувано. В Австрії війна теж пошкодила руху між молодіжю. Перед війною в рядах організації було 14,014 молодих соціалістів. 2,335 з них забрано до армії. Але ся втрата навернулась, бо вскорі вступило на їх місце 2,744 нових членів.

В Німеччині рух між молодими соціалістами, на віть перед війною мав великі труднощі, бо закон

забороняв молодшим 21 року житя займатися політикою.

Загально партійні організації теж контролювали роботу молодих соціалістів. Тому там не помічалось між ними такої активності як де інде.

В Англії перед війною не було організації молодих соціалістів, але учні соціалістичних недільних шкіл доказали тепер, що вони знають як боротись за мир. Біля 500 з них увязнено за те, що вони відмовились помагати війні.

.. В Франції було кілька проб перед війною зорга нізувати лігу молодих соціалістів, але й досі соціалістичний рух між молодіжю там не сильний.

В Бельгії, де був добре поширений і сильний рух між молодіжю, вся соціалістична пропаганда стала неможливою наслідком німецької окупації краю.

В Голяндії є дві течії соціалістичного руху так само як є там й дві соціалістичні партії. Ся обставина утруднює працю. Група зі своїм органом "Ді Юнг Соціаліст" має 300 членів, група що поділяє погляди С. Д. Р. П. зі своїм органом "Гет Юнг Фолк," має 1.500 членів.

В Болгарії до організації молодих соціалістів належить 400 членів. Початки подібного руху завважаються тепер в Греції, Португалії, Румунії, Іспанії, Аргентині і Злучених Державах.

Найбільшим центром руху між молодими соціалістами, поза Інтернаціональним Соціалістичним Бюром в Швейцарії являється три скандинавські нації , Норвегія, Данія і Швеція.

В Норвегії є 6,200 членів в 120 секціях, котрі становлять найважніший фактор в боротьбі з

мілітаризмом і опортунізмом.

.. В Данії є 7,300 членів, в тім числі 1,300 дівчат.

В Швеції є 8.400 членів і та організація провадить завзяту боротьбу з націоналізмом і мілітаризмом.

Гарна робота молодих соціалістів фінів зістала брутально знищена російським правителством.

Секретар Молодого Інтернаціоналу:

A. Muenzenberg

Werdstr. 40

Zurich, Switzerland

Австралія.

(Кольонії: Вікторія, Нова Південна Валія, Квінсленд, Південна Австралія, Західна Австралія і Тасманія.)

Робітничий рух в Австралії з початку був засліплений капіталістичною політикою. Але як Семанський страйк, або вірніше лъокавт в 1890 р. показав потребу політичної акції з боку робітничої класи, політичний розвиток пролетаріату Австралії, почав поступати вперед ще швидше ніж в самій Англії.

Робітничі юні, котрі до того часу визнавали доктрину «що не має політики в юніях», взялись самі до будови політичних організацій в усіх стейтах, і вскорі здобули силу, політичний вплив і значінє.

Австралійська Робітнича Партия без сумніву є соціалістична. Вона навіть більше радикальна ніж Британська Робітнича Партия і йде далі з сво-

іми теперішнimi домаганнями нiж Бритiйська.

З другого боку, Робiтнича Партiя перевела важнi полiтичнi i економiчнi реформи, ось як на приклад, право голосовання для жiнок, пенсiї для старих, закон про мiнiмальну плату i добилась початkiв державного соцiалiзmu в формi удержання великих промисловi i корпорацiй; Зрiст Робiтничої Партiї Австралiї був нeзвичайно швидкий. Нiсше слiдуюча статистика показує як в стейтi i в цiлiм краю число послiв зростало з року в рiк.

Федеральний Парламент:

Рiк	Сенат		Разом
	Роб. п.	Не роб.	
1901	8	28	36
1903	14	22	36
1906	15	21	36
1910	23	13	36
1913	29	7	36
1914	31	5	36

Палата Послiв:

Рiк	Роб. п.	Не роб.	Разом
1901	16	59	75
1903	25	50	75
1906	26	49	75
1910	42	33	75
1913	37	38	75
1914	40	35	76

В 1914 р. Робiтнича Партiя здобула

1,040.000 голосів, а неробітничий кандидат всего 933.000. Австралійська Робітнича Партия сталає найбільше радикальною за два роки війни і через те при виборах в вересню 1914 р. стратила велике число голосів середної кляси і фармерства. Робітнича преса в Австралії тяжко розвивається. Робітничий рух репрезентується кількома органами, найголовнішим з них є «Ді Австраліян Воркер», виходить в Сідней, а друга газета «Ді Квінсленд Воркер», виходить в Брісбейн, крім того є три денники і кілька тижневників, крім згадуваних. Австралійський робітничий рух хоч й давно істнє, але сильним і впливовим стався він лише в останнім десятилітті.

УКРАЇНСЬКА СОЦІЯЛІСТИЧНА ФЕДЕРАЦІЯ.

Соціялістичний рух між українськими робітниками в Америці не має за собою довгої історії. Всього п'ять — шість років як появились перші прояви соціялістичного руху на заході (стейт Мічіган) де повстало перший соціялістичний відділ український в Детройт, Міч.

З того часу соціялістична думка стало почала простелювати собі шлях до ширших робітничих мас, розспорошених по ріжних промислових центрах Америки і тепер вже соціялістичний рух між українськими робітниками доганяє рух істнуючий між іншим виходцями з Європи.

Успіх в дальшім поширеню соціялістично-го руху треба приписати неустанній праці Тимчасового Організаційного Екзекутивного Комітету, вираного членами першого відділу і соціялістичній газеті "Робітник", започакованій членами

першого соціалістичного відділу в Детройт в р. 1914.

Слаба з початку, удержанувана горсткою членів першого відділу газета згодом почала зацікавлювати все ширші і ширші круги порттарські. Неустанна агітація комітету на сторінках газети, відозви, поклики, зробили своє. Робітництво прокинулось і почало горнутись в соціалістичні ряди. Не пройшло й року часу від засновання комітету і газети як повстало вже 8 відділів з загальним числом членів в тих відділах 202. Явилась потреба прилучити ті відділи до загального американського соціалістичного руху.

Дня 6-го мая 1915 р. Тимчасовий Організаційний Екзекутивний Комітет вніс проєсльбу до Національного Ком. Соц. Пар. про принятє істнущих відділів як Української Федерації Соціалістичної Партиї.

Прохання зістало увзгляднене і Національний Ком. на засіданю дня 5-го — 8-го червня 1915-приняв істнущі відділи як Українську Федерацію Соціалістичної Партиї.

Зараз по тім вислано організаторів і зорганізовано 10 нових відділів. В осени 1915 р. відбулася перша конвенція Федерації в Клівленд, на якій вироблено пляни дальшої організаційної роботи і вибрано сталий Екзекутивний Комітет.

По конвенції праця пішла ще лучше вперед. Вислано знов обієдніх агітаторів і організаторів, котрі зорганізували декілька нових відділів. Загальне число відділів при кінці 1916 р. було 40.

— 108 —

Число членів в відділах після звітів секретарів
950.

Федерація весь час видає свій тижневий ор-
ган "Робітник", який з 12 цвітня 1917 р. почав ви-
ходити що дні. Орган виходить в Клівланд, О.

КОЖДИЙ РОБІТНИК ПОВІНЕН ЧИТАТИ ЩО ДНЯ КРІМ ДРУГИХ ГАЗЕТ,
СВОЮ РОБІТНИЧУ ГАЗЕТУ

„РОБІТНИК”

Предплата:

В Злучених Державах і Канаді

На рік	\$4.00
На $\frac{1}{2}$ року	\$2.25
На 3 місяці	\$1.50

В місті Клівленд

На рік	\$6.50
На $\frac{1}{2}$ року	\$3.75
На 3 місяці	\$2.50

Ціна поодинокого числа в Клівленд і в
інших містах Злучених Держав
та Канади 2 центи.

ГРОШІ ПОСИЛАЙТЕ ЧЕРЕЗ «МОНЕЙ
ОРДЕР» НА АДРЕСУ:

„ROBITNYK”

2335 W. 11-th Street Cleveland, Ohio

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИКИ
ЧИТАЙТЕ

„Робочий Народ“

ОРГАН УКРАЇНСЬКОЮ СО-
ЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЮ ПАР.
ТІЇ В КАНАДІ.

ПЕРЕДПЛАТА:

В Канаді	\$1.50
За границю	\$1.75

Адрес:

“Robotchyj Narod”
BOX 3658
Winnipeg Man.Can.

B-7200-11

726-43T

ЦІНА 40 ЦЕНТІВ
